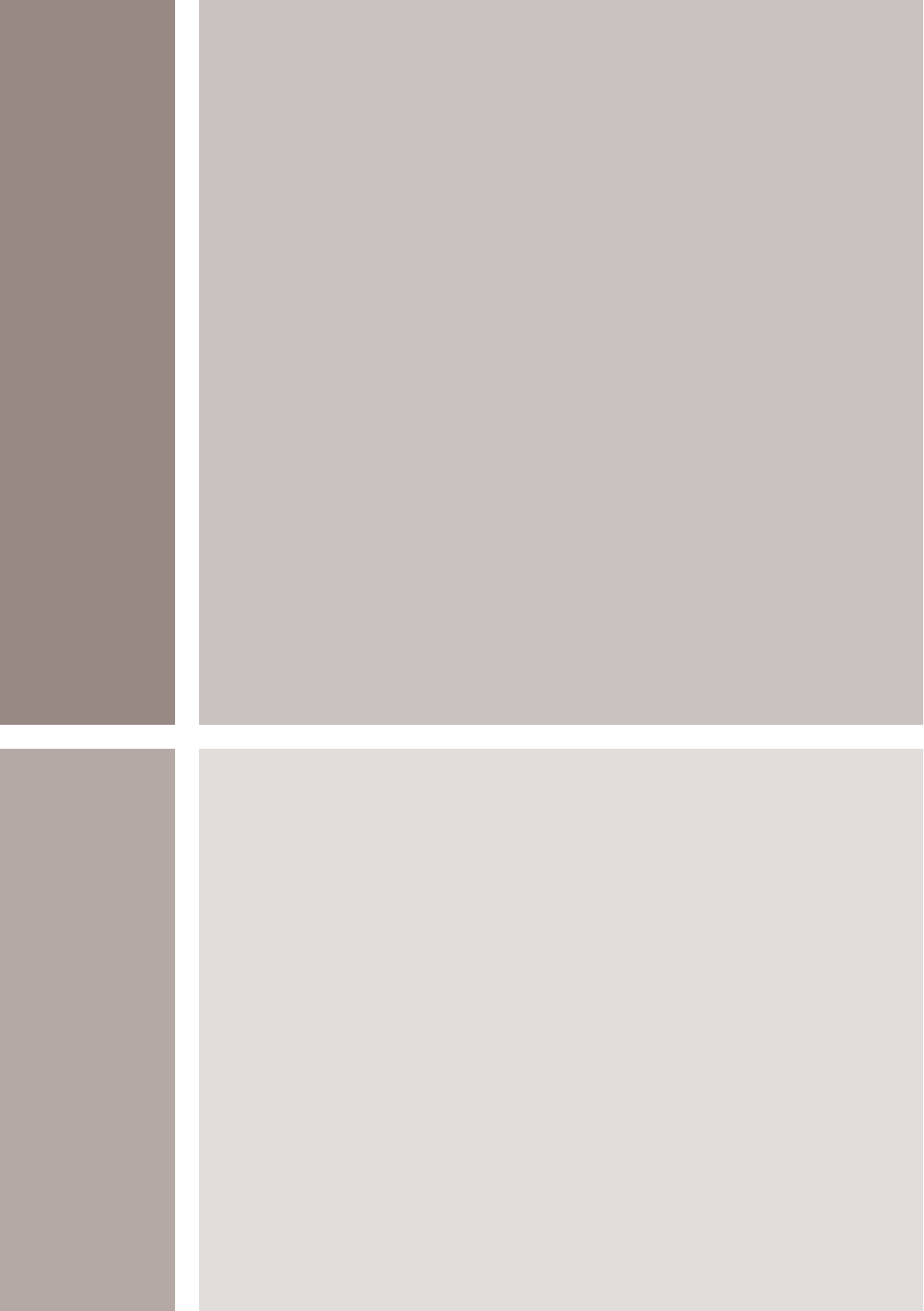

The background of the entire page is a close-up photograph of numerous light-colored wooden blocks, similar to those used in Montessori education. The blocks are scattered across a white surface, with some standing upright and others lying flat, creating a sense of depth and texture. The lighting is soft and even, highlighting the natural grain of the wood.

Kennismaken om kennis te maken

Verbindingen tussen onderzoek en onderwijs

Sylvia Schoenmakers

Kennismaken om kennis te maken

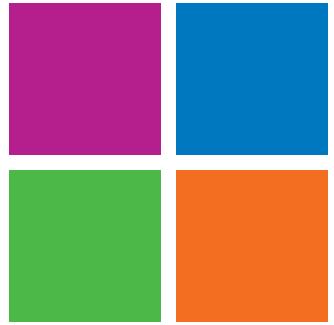
Verbindingen tussen onderzoek en
onderwijs

Sylvia Schoenmakers

Zuyd
oktober 2013

Inhoudsopgave

Voorwoord	
Kitty Kwakman	4
Vraaggestuurde onderzoeksondersteuning voor vier opleidingen	
Lectoraat International Relationship Management	7
Onderzoeksatelier in het kunstonderwijs	
Lectoraat Autonomie en Openbaarheid in de Kunsten	11
Multidisciplinaire introductie van nieuwe technologie	
Lectoraat Life Sciences	15
Interprofessioneel leren is interprofessioneel werken	
Lectoraat Autonomie en Participatie van Chronisch Zieken	19
Multidisciplinair samenwerken bij het oplossen van zorgproblemen	
Lectoraat Technologie in de Zorg	23
Kenniscirculatie van onderzoeksresultaten	
Lectoraat Midwifery Science	27

Onderzoeksopdrachten koppelen aan competenties van studenten Lectoraat Kennisontwikkeling Vaktherapieën	31
Ontwikkeling van een database met ICT-hulpmiddelen in de zorg Lectoraat Technologie in de Zorg	35
Een onderzoeksthema verankeren in het onderwijs Lectoraat Toerisme en Cultuur	39
Verbeteren van studieloopbaanbegeleiding op de werkplek Lectoraat Opleiden in de School	43
Ontwikkeling van de module Online hulpverlening Lectoraat Sociale Integratie, CESRT	47
Leermiddelen voor intrapreneurship Lectoraat Innovatief Ondernemen	51
Nawoord Marcel van der Klink, Dominique Sluijsmans	56

Voorwoord

In 2011 reserveerde Zuyd een deel van het jaarlijkse onderwijsinnovatiebudget voor projecten die gericht zijn op de verbinding tussen onderzoek en het bacheloronderwijs. Onderzoek wordt uitgevoerd binnen lectoraten door lectoren, docentonderzoekers, promovendi en studenten. Omdat het verbinden van onderzoek en onderwijs een belangrijk aandachtsgebied is voor lectoraten, is aan hen gevraagd om hiervoor projectvoorstellen in te dienen. Elf lectoraten maakten gebruik van de uitnodiging en gingen aan de slag met in totaal twaalf projecten. Het resultaat hiervan kunt u lezen in deze uitgave.

Het doel van alle projecten was om de verbinding tussen onderwijs en onderzoek te versterken en daarmee het onderwijs te innoveren. Onderzoek in het hbo is geworteld in de beroepspraktijk en moet daarnaast van betekenis zijn voor het onderwijs. In termen van onderwijsinnovatie levert onderzoek door lectoraten dan 'iets nieuws' op, hoewel datgene wat nieuw is nogal kan variëren: nieuwe inhouden, nieuwe werkvormen of nieuwe opbrengsten.

De uitgevoerde projecten brengen deze variatie mooi in beeld en laten zien dat er vele vormen van verbinding mogelijk zijn tussen onderzoek en onderwijs. In al deze variatie tekent zich een driedeling af in typen verbindingen:

- Onderzoek als te verwerven competentie in het onderwijs: lectoren en docentonderzoekers dragen bij aan de ontwikkeling van curricula en/of ontwerpen en begeleiden onderzoeksopdrachten waarmee studenten onderzoekend vermogen verwerven.
- Onderzoek als leverancier van nieuwe kennis en inzichten voor het onderwijs: onderzoek levert zowel nieuwe kennis (antwoorden op de onderzoeksvragen) op als inzichten over nieuwe thema's voor het onderwijs aan studenten of belangrijke nieuwe competenties. Dit vormt de input voor het herontwerpen of ontwerpen van nieuwe curriculumonderdelen.
- Onderzoek als onderdeel van implementatie van vernieuwingen in het onderwijs: het ontwerp van nieuw onderwijs of het organisatorisch versterken van de verbinding tussen onderwijs en onderzoek wordt met onderzoek ondersteund (ontwerponderzoek).

Ik ben bijzonder trots op de innovatiekracht die onze lectoraten laten zien en op de rijkdom aan mogelijkheden voor verbindingen tussen onderzoek en onderwijs, die deze uitgave beschrijft. Ik hoop dat de verhalen, resultaten en 'lessons learned' zullen aanspreken en inspireren tot nieuwe ideeën en initiatieven.

Kitty Kwakman
juli 2013

Vraaggestuurde onderzoeksondersteuning voor vier opleidingen

Lectoraat International
Relationship Management
José Bloemer

Vraaggestuurde onderzoeksondersteuning voor vier opleidingen

Doelstelling

Het lectoraat International Relationship Management had met het innovatieproject de doelstelling de betrokkenheid van het lectoraat bij diverse opleidingen te bevorderen. Met de vier opleidingen waarvoor het lectoraat werkt, is geïnventariseerd hoe het lectoraat zou kunnen bijdragen aan innovatie van het onderwijs en er is een plan opgesteld voor de realisatie van die bijdrage.

Uitvoering

De inventarisatie heeft geleid tot de volgende deelprojecten:

1. **Crisiscommunicatie voor de afstudeerrichtingen van de opleidingen Oriëntaalse Talen en Communicatie en European Studies.**

Er is een opleidingsmodule ontwikkeld waarin studenten onderzoek doen naar crisiscommunicatie. Zo hebben studenten van de opleiding Oriëntaalse Talen en Communicatie bij een calamiteit in Japan (niet gerelateerd aan de tsunami van 2011!) alle communicatievormen in alle media in kaart gebracht. Studenten van de opleiding European Studies hebben onderzoek gedaan naar de internationale context van communicatie over calamiteiten. De module werd begeleid en ondersteund door het lectoraat.

2. **Logboek van stagiairs van de Hotel Management School Maastricht (ICAWORLD).**

Studenten rapporteerden tijdens buitenlandse stages over cultuurspecifieke belevenissen. Het lectoraat ondersteunde de logs door verhalen van studenten met elkaar te verbinden, via een website te presenteren en te onderbouwen met inzichten uit intercultureel management.

3. **Toolbox voor onder andere de opleiding Commercieel Management.**

De opleiding wenste een verzameling instrumenten waarmee het eigen onderwijs in internationale competenties kan worden ingevuld. Daarbij dacht ze onder andere aan hoorcolleges over interculturele communicatie, achtergrondmateriaal, sets onderzoeksdata, conceptopdrachten voor studenten en inzicht in de opbouw van interculturele competenties. De toolbox is beschikbaar via Blackboard en ook bruikbaar voor andere opleidingen.

4. **Model voor een onderzoeksopdracht bij de opleiding Facility Management.**

Het lectoraat heeft een model-leerplan ontwikkeld voor onderzoek naar de invloed van interculturele competenties van het management op de klant-

tevredenheid en -loyaliteit. Het doel van dit leerplan is om docenten inzicht te geven in hoe onderzoek kan worden uitgevoerd in bijvoorbeeld de minor Management van klantcontacten. Docenten waren enthousiast voor dit leerplan, maar helaas kon er voor de uitvoering geen opdracht vanuit het werkveld gevonden worden.

Draagvlak

In het innovatieproject heeft het lectoraat samen met meerdere opleidingen bekeken wat zij specifiek voor een opleiding kan betekenen. In deze zoektocht naar verbindingen werd geconstateerd dat deze op verschillende terreinen te vinden zijn, maar met name daar waar het gaat om de rol van interculturele competenties. Interculturele competenties blijken niet alleen van belang voor de verschillende faculteiten binnen economie, talen en recht, maar spelen uiteraard ook een belangrijke rol in de wereld van de techniek, gezondheidszorg en de kunsten.

Voor de uitvoering van de initiatieven van dit onderwijsinnovatieproject was het lectoraat mede afhankelijk van docenten en curriculumcoördinatoren in opleidingen die niet allemaal een personele band hebben met het lectoraat. Periodieke evaluaties en bijstelling van de onderwijsactiviteiten droegen bij aan een gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel, aan de opbouw van expertise en de verdere ontwikkeling van het onderzoeks- en onderwijsprogramma rond interculturele competenties.

Gezien het belang van de doelstelling voor het lectoraat, het vergroten van de betrokkenheid van het lectoraat bij diverse opleidingen, zijn er meer uren aan dit innovatieproject besteed dan voorzien.

Resultaten

Lectoraatsmedewerkers hebben hun deskundigheid bevorderd door onderzoeks-gerichte producten voor het onderwijs te maken en waar mogelijk toe te passen. Dit ondervond bijval vanuit de opleidingen, die zowel de onderzoeksmatige als de interculturele invalshoek waardeerden.

Het innovatieproject heeft de deur voor docenten opengezet. Er komen steeds meer vragen over hoe het lectoraat concreet kan bijdragen aan de verbetering van het onderwijs en vragen om samen zaken te ontwikkelen die hiertoe bijdragen. Zo doet een docent in het kader van deskundigheidsbevordering een literatuurstudie naar interculturele competenties. Een andere docent gaat, bekostigd vanuit de faculteit, op zoek naar het belang van vertrouwen in relaties met leveranciers.

Naast de genoemde onderwijsprojecten ontwikkelt het lectoraat onder andere samen met de Katholieke Hogeschool Leuven een instrument, waarmee over langere termijn de groei van interculturele competenties van studenten en medewerkers gemeten kan worden.

Het lectoraat is ervan overtuigd verder te moeten gaan op de ingeslagen weg om onderzoek en onderwijs te verbinden.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

Uit de succesvolle deelprojecten blijkt dat de ontwikkeling én de implementatie van innovatieve producten gemakkelijker verloopt als deze uitgevoerd worden door één persoon. Een personele verbintenis met het lectoraat blijkt daarbij een kritische succesfactor.

Innovatieve projecten geven een goede impuls in de gewenste richting, maar blijken vaak niet kostendekkend voor de geformuleerde ambities. Bij dit project heeft het lectoraat uit eigen middelen een aanzienlijke bijdrage geleverd aan de realisatie van de gestelde doelstelling. Bij het zoeken naar nieuwe wegen is het toe te juichen dat het project niet is gebureaucratiseerd met gedetailleerde verantwoordingen.

Onderzoeksatelier in het kunstonderwijs

Lectoraat Autonomie en Openbaarheid
in de Kunsten

Ruth Benschop (Lectoraat Autonomie
en Openbaarheid in de Kunsten) en
Woody Richardson Laurens
(Toneelacademie Maastricht)

Onderzoeksatelier in het kunstonderwijs

Doelstelling

Hoe kun je onderzoeks- en artistieke vaardigheden integreren in het kunstvak- onderwijs? Het beantwoorden van die vraag was de doelstelling van het innova- tieproject Onderzoeksatelier in het kunstonderwijs. Het project komt tegemoet aan veranderingen in de kunstpraktijk die vragen om nieuwe competenties. Het toenemende hybride en netwerkarakter van kunstwerken dwingt het kunst- onderwijs om studenten andere vaardigheden aan te leren. Meer dan vroeger zullen toekomstige kunstenaars zich moeten oriënteren op andere contexten en partners. Het leren doen van onderzoek is hierbij cruciaal. Het onderzoeksatelier *De herinneringen liegen niet* was gericht op het ontwikkelen van vakmanschap in het doen van onderzoek in combinatie met artistieke maakprocessen. Studenten uit verschillende opleidingen van de faculteit van de Kunsten en studenten Cultuurwetenschappen (Universiteit Maastricht) waren betrokken bij een experimentele uitvoering van dit onderzoeksatelier.

Uitvoering

In het onderzoeksatelier werkten studenten tien weken lang twintig uur per week aan onderzoek en artistieke producties rond het thema *Manipuleerbaarheid van het geheugen*. Het project had een intensieve voorbereidingstijd en was mede gericht op het leren samenwerken van docenten uit diverse kunstdisciplines van universiteit en hogeschool. De aandacht voor onderzoek vraagt andere vaardig- heden van studenten en van docenten en heeft een ander ritme dan gebruikelijk is in het kunstvakonderwijs. Onderzoek vraagt van docenten meer inzet bij de voorbereiding en bij het nakijken van werk van studenten. Anders dan bij veel artistiek werk, was het de bedoeling om uit te vinden of het onderzoek van studenten het karakter kan krijgen van een discussie met een onderzoeksges- meenschap.

In het onderzoeksatelier werden studenten geconfronteerd met academische experts die een specifiek aspect van de thematiek belichtten. Kennisuitwisseling en reflectie werden gestimuleerd door in onderwijsactiviteiten het vreemde binnen te halen, bijvoorbeeld in de vorm van onderzoek naar dementie. De studenten maakten gebruik van een reader en werden uitgedaagd om te experimenteren met het documenteren van hun werkproces en de noties van geheugen die ze daarin ontwikkelden. Ze leerden bijvoorbeeld om te interviewen op basis van het gedachtegoed van de 'oral history'. Daarbij gaat het niet om het checken van de historische werkelijkheid, maar om persoonlijke belevenissen. Het werken met afstand en nabijheid, met objectiviteit en subjectiviteit kregen expliciete aandacht.

Draagvlak

Na de afronding van het innovatieproject is het format van het onderzoeksatelier besproken en is met de betrokken opleidingen gekeken naar de mogelijkheden om het te gebruiken of aan te passen. Met de aanbevelingen uit deze gesprekken is er draagvlak gecreëerd voor verduurzaming van het concept. Er werd onder andere aandacht besteed aan het leereffect voor de studenten. De docenten die het blok maakten, waren blij verrast door enerzijds de openheid en gedrevenheid en anderzijds de eigenwijsheid en hardnekkigheid van de studenten in het doen van onderzoek. Helaas hebben de studenten cultuurwetenschappen het blok niet voltooid. Het stoppen van deze studenten wees docenten op de noodzaak om meer ankers en begeleiding te bieden aan studenten die een sprong naar het onbekende maken. Multidisciplinariteit vraagt om een kwetsbare opstelling van alle betrokkenen. Hoewel dit moeilijk te zeggen is op basis van een klein aantal studenten, vinden docenten van de Toneelacademie Maastricht dat hun studenten na deelname aan het onderzoeksatelier aanzienlijk beter kunnen conceptualiseren.

Een belangrijk punt dat naar voren kwam in de evaluaties was het gevoel van eigenaarschap bij de verschillende opleidingsteams. Doordat het innovatieproject gelokaliseerd was binnen de Toneelacademie Maastricht, was de inbreng van deze discipline meer aanwezig in de organisatie van het onderzoeksatelier dan van andere disciplines. Na de experimentele uitvoering van het project ontstond er met de betrokken opleidingen een gesprek over de noodzaak van vermenging van onderzoek en maakprocessen. Daarbij gaven ze aan ook behoefte te hebben aan elementaire onderzoeksvaardigheden voor alle studenten, simpel gezegd: kritisch lezen en schrijven. Het lectoraat werkt nu in samenwerking met de kunstopleidingen aan toekomstige passende implementatie van artistiek onderzoek in de curricula en neemt de aanbevelingen mee in haar beleidsplannen.

Resultaten

Het innovatieproject resulteerde in twee eindproducten: een voorstelling en persoonlijke brieven. De voorstelling had de vorm van een geënceneerde VVV historische stadswandeling, waarin de studenten probeerden de herinnering van het publiek aan deze voorstelling te manipuleren. Daarnaast schreven studenten een persoonlijke brief waarin ze hun onderzoek, het werkproces en de leeropbrengsten van het onderzoeksatelier beschreven. Tijdens het project documenteerden studenten hun werk op een website, speciaal ontwikkeld voor artistiek onderzoek: de *Artistic research catalogue*.

Zowel procesmatig als inhoudelijk heeft het onderzoeksatelier waardevolle inzichten opgeleverd voor de betrokkenen. Voor de organisatie van het onderwijs bleek bijvoorbeeld dat een onderzoeksverslag een andere vorm van evaluatie

vraagt dan een artistieke uitvoering. Zo'n verslag moet gelezen worden en de beoordeling vraagt om tijd en onderbouwde argumentatie. Zoiets moet ook in de roostering en de onderwijsorganisatie worden opgenomen. Inhoudelijk werd veel duidelijk over de manipuleerbaarheid en maatschappelijke betekenis van herinneringen.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

Het lijkt van belang om een zekere gestrengheid te hanteren bij de vermenging van onderzoek met bestaand onderwijs. Geen mengvormen die modder op leveren, maar heldere aandacht voor de kwaliteit van zowel onderzoek als het artistieke product.

Tegelijkertijd vragen projecten als deze juist een zekere generositeit ten opzichte van de logica van de opleidingen waar het project te gast is. Dat speelt vooral bij beoordelingen, als immers het ijkken van de eigen identiteit van de opleidingen op het spel staat.

Multidisciplinaire introductie van nieuwe technologie

Lectoraat Life Sciences
Gino van Strydonck

Multidisciplinaire introductie van nieuwe technologie

Doelstelling

Onderzoek en onderwijs zijn in Life Sciences nauw met elkaar verweven. Studenten leren tijdens colleges en practica kennis en vaardigheden en passen deze vervolgens toe in onderzoeksprojecten. Micro Reactor Technologie (MRT) is een nieuwe technologie waarmee gecontroleerd, en daarmee efficiënter dan bij gangbare methoden, chemische verbindingen gemaakt en geanalyseerd kunnen worden.

In het innovatieproject van het lectoraat Life Sciences zijn er onderwijs- en onderzoeksactiviteiten georganiseerd voor studenten uit de opleidingen Chemische Technologie, Chemie en Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek. Concreet werd door studenten van de opleiding Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek de gezondheidsbevorderende werking van metaboliëten van natuurlijke anti-oxidanten in de menselijke cel vastgesteld. Om de beschikking te hebben over deze in het lichaam gevormde metaboliëten, moeten ze eerst door chemici gemaakt, geïdentificeerd en geanalyseerd worden. Vervolgens wordt de productie door de chemisch technologen opgeschaald.

Uitvoering

Uit promotieonderzoek van Max Moalin, uitgevoerd bij de Universiteit Maastricht en bij Zuyd Hogeschool, is gebleken dat heel kleine verschillen in een molecuul een zeer groot effect hebben op de werking in de cel. Deze kleine verschillen in molecuulsamenstelling zijn alleen goed te verkrijgen via de Micro Reactor Technologie. De studenten breidden dit onderzoek in het innovatieproject verder uit.

In de aanloop naar het project heeft Zuyd een internationaal stage- en afstudeer-netwerk opgebouwd rond Micro Reactor Technologie, zijn medewerkers bijgeschoold en is in lab-minoren van Zuyd expertise opgebouwd op het gebied van Micro Reactor Technologie onderzoek. In het project is er vervolgens een onderwijsmodule ontwikkeld en uitgevoerd waarin tweedejaars studenten chemie met behulp van Micro Reactor Technologie flavonoïden synthetiseren. Tweedejaars studenten Biologie en Medisch Laboratoriumonderzoek hebben de anti-oxidante werking van deze stoffen op celniveau getoetst. De onderwijs-module bood theoretische ondersteuning, waardoor de disciplines meer elkaars taal gingen begrijpen en spreken.

Synthese in microreactoren vergt een wat andere benadering en denkwijze dan de huidige technieken en processen. Door het verrichten van onderzoek bouwen docenten en studenten deze kennis op en kunnen ze deze overdragen aan bedrijven die vaak niet de tijd nemen om in dergelijke nieuwe ontwikkelingen te investeren.

Draagvlak

De onderwijsmodule is goed aangeslagen en studenten en docenten hebben zich verder bekwaamd in het toepassen van Micro Reactor Technologie. De contro-leerbaarheid van de technologie heeft zich vertaald in het ontwerp van meer doelgerichte leerprocessen voor studenten van de betrokken opleidingen en ook in meer begrip voor elkaars vakgebied. Daarbij is geconstateerd dat de technische expertise van docenten verbeterd kan worden. Het project rustte te veel op de schouders van één docent.

Het verbinden van onderzoek en onderwijs heeft continue aandacht. Mede om die reden is er een Europese projectaanvraag gedaan en doet het Centre of Expertise Chemelot Innovation and Learning Labs (CHILL) haalbaarheidsonderzoek in business cases. Zuyd kan het verschil maken met universitaire onderzoeksgroepen door kennis, ervaring en partners bij elkaar te brengen. Het ontwikkelen van nieuwe stoffen die een biologische werking hebben, is daarbij een speerpunt. Zuyd is de enige hogeschool waar synthese via eigen onderzoek wordt verricht en is samen met een enkele universiteit en sommige grote bedrijven leidend op het gebied van de Micro Reactor Technologie.

Resultaten

In het Micro Reactor Technologie project ging het in de eerste plaats om de gecontroleerde en efficiënte productie van anti-oxidanten en om de evaluatie van de biologische werking daarvan. Tegelijkertijd werden studenten opgeleid met de nieuwste laboratoriumtechnieken en konden ze deze zelfs introduceren, met name in kleine bedrijven. De integrale benadering van Micro Reactor Technologie in zowel productie, systematisch testen als opschaling was voor alle partijen vernieuwend. Het project leverde 'kennis uit eigen huis' en opende de deuren naar bijvoorbeeld de domeinen voor nano-technologie, waar gecontroleerde synthese zeer belangrijk is, en naar de werktuigbouwkunde voor het ontwikkelen en bouwen van nieuwe reactoren en randapparatuur. Deze kennis heeft geleid tot internationale samenwerkingsprojecten met andere hogescholen, universiteiten en bedrijven.

Voor het onderwijs is er een modulewijzer gemaakt en het onderwijs is geëvalueerd met docenten en studenten. De evaluaties hebben ertoe geleid dat er extra theorie wordt toegevoegd aan de module en dat derde- en vierdejaars studenten hun kennis en ervaring mogen uitbreiden door deelname aan een masterclass met internationale sprekers en in een hands-on-cursus. Ook diverse theoriemodules, onderzoeksminoren en afstudeerprojecten besteden aandacht aan Micro Reactor Technologie. Op basis van de eerste ervaringen is de praktijkdocent in de gelegenheid gesteld om in een docentstage bij CHILL meer expertise op te bouwen en enkele specifieke problemen uit te werken.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

Verbondenheid tussen onderzoek en onderwijs is lange tijd beperkt gebleven tot de afstudeerfase van opleidingen. Daar komt nu verandering in doordat in Life Sciences het onderwijs en onderzoek aan elkaar gekoppeld zijn en naadloos in elkaar overlopen en elkaar beïnvloeden. Waar universiteiten meer in de diepte gaan, staat bij hogescholen de valorisatie voorop. Projectsubsidies dienen als vliegwielen om expertise te ontwikkelen en voorzieningen als CHILL helpen om projecten duurzaam te financieren. In CHILL werken studenten en docenten samen met bedrijven aan innovaties in zogenaamde 'communities for development'.

De afstand tussen docenten en studenten wordt kleiner, maar dit kun je niet forceren; het kost tijd om zowel studenten als docenten te stimuleren om initiatieven te nemen in de kennistransfer naar bedrijven. Het zou goed zijn om de valorisatie van het innovatieproject over langere termijn te meten.

In de uitvoering van innovatieprojecten is het zaak om studenten niet te onderschatten en vertrouwen te hebben in hun flexibiliteit en expertise. In het onderwijs mag je leren van fouten en dat betekent dat je ook al kunt beginnen als nog niet alles geregeld is.

Desondanks zou er in het ontwerp van innovatieprojecten meer aandacht mogen zijn voor het faciliteren van een infrastructuur om onderzoek en onderwijs te integreren. Voor de voorwaardelijke aanschaf van Micro Reactor Technologie apparatuur voor onderzoek en onderwijs kon geen beroep gedaan worden op de innovatiebudgetten en moesten er andere kanalen aangeboord worden.

Interprofessioneel leren is interprofessioneel werken

Faculteit Gezondheidszorg - Lectoraat
Autonomie en Participatie van Chronisch
Zieken
Sandra Beurskens

Interprofessioneel leren is interprofessioneel werken

Doelstelling

In de gezondheidszorg, en met name bij complexe zorgvragen, wordt het als een belemmering ervaren dat professionals weinig kennis hebben van elkaars discipline. Daardoor verloopt de samenwerking vaak moeizaam. Vanuit het principe *'Learning together is working together'* voelen de gezondheidszorgopleidingen en -lectoraten zich uitgedaagd om hierin verandering te brengen en om zowel inhoudelijk als organisatorisch samen te werken. Interprofessioneel werken heeft een groot maatschappelijk draagvlak en studenten dienen dan ook competenties te ontwikkelen om samen te werken met professionals uit andere disciplines. Interprofessioneel samenwerken is één van de centrale thema's van de faculteit Gezondheidszorg en van het Expertisecentrum Innovatieve Zorg en Technologie (EIZT). Voor interprofessioneel onderwijs wordt de volgende definitie gebruikt: *'Interprofessional education occurs when two or more professions learn about, from and with each other to enable collaboration and improve health outcomes.'* (World Health Organization, 2010)

Een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van alle opleidingen en lectoraten van de faculteit Gezondheidszorg, had in het innovatieproject als doelstelling om interdisciplinaire samenwerking te bevorderen. De werkgroep bracht samenwerkingsverbanden binnen de faculteit in kaart om hierop voortbouwend een gemeenschappelijke visie te ontwikkelen, interprofessionele leerlijnen te ontwerpen en meer wisselwerking te realiseren in het onderzoek van lectoraten.

Uitvoering

Het implementeren van interprofessioneel samenwerken is een meerjarig proces, vergelijkbaar met de realisatie van Evidence Based Practice in het onderwijs in de gezondheidszorg. Bij de introductie van Evidence Based Practice is begonnen met het vormen van een gemeenschappelijke visie en uitgangspunten. Voor interprofessioneel samenwerken is deze werkwijze overgenomen en is eerst, mede op basis van een literatuurstudie, gezocht naar een gezamenlijke visie en naar vereiste competenties. Met de projectgelden konden medewerkers diepgaander onderzoek doen naar de kansen en mogelijkheden voor interprofessioneel onderwijs. De internationale vakliteratuur is uitgespit op benodigde competenties en op goede voorbeelden. Er is een nulmeting uitgevoerd bij de opleidingen, waarin de doelen, de definities van interprofessionaliteit en de uitgangspunten voor opleiden en onderzoek zijn vastgesteld. Op basis van deze resultaten zijn de huidige en de gewenste situatie in kaart gebracht en zijn er actoren benoemd die een rol spelen bij het bevorderen van interprofessionaliteit.

Bij competenties kunnen we een onderscheid maken in:

- competenties voor elke professional (common), bijvoorbeeld communiceren,
- onderscheidende competenties voor de specifieke discipline (complementary),
- samenwerkingscompetenties (collaborative).

Interprofessioneel samenwerken speelt zich vooral af op het terrein van de derde groep, de samenwerkingscompetenties. Prestatie-indicatoren voor interprofessionele competenties zijn nog in ontwikkeling. Vanuit de werkgroep zoekt elke opleiding naar kansen en maakt hierop een eigen plan.

Draagvlak

De werkgroep interprofessionele samenwerking speelt een centrale rol in het realiseren van de facultaire doelstellingen. Soms is daarbij de persoonlijkheid van werkgroepleden van belang, soms hun formele positie, bijvoorbeeld als lid van een lectoraat of van de curriculumcommissie. Hoewel er ook stapjes achteruit gezet worden, bijvoorbeeld in de discussie over professionele verantwoordelijkheid, is er in de faculteit brede steun en voortgang ontstaan voor de doelstelling van dit innovatieproject, onder andere bij docenten en de teamleiders van de opleidingen. Dat blijkt onder meer uit de inrichting van scholing voor medewerkers en uit de speerpunten voor onderwijsvernieuwing in de opleidingen. De teamleiders hebben het vaste voornemen om organisatorische belemmeringen voor interprofessioneel onderwijs weg te nemen.

De werkgroep is inmiddels uitgebreid met leden van de faculteiten Verloskunde en Social Studies en Educatie van Zuyd Hogeschool en met de faculteit Geneeskunde van de Universiteit Maastricht. Hierdoor ontstaat er een sneeuwbal effect naar andere disciplines. Opmerkelijk is dat interprofessioneel opleiden inmiddels zoveel draagvlak heeft dat de faculteit heeft besloten om het project voort te zetten in Zuyd Innoveert en om ook een Europese subsidie aan te vragen. In Nederland is er nog weinig sprake van interprofessioneel opleiden. Met de investeringen in het fundament is er een stabiele basis gelegd om feitelijk onderwijs op dit terrein te kunnen realiseren.

Resultaten

Door het innovatieproject kon de werkgroep op basis van onderzoek een visie ontwikkelen op interprofessioneel opleiden, uitgangspunten formuleren en hiervoor draagvlak creëren bij docenten en het faculteitsmanagement. De werkgroep wil de ontwikkeling van interprofessionele competenties systematisch en gezamenlijk vormgeven. Opleidingen hebben bijvoorbeeld het idee dat ze al cliëntgericht handelen en veel aan interprofessionaliteit doen, maar over het algemeen is het onderwijs nog monodisciplinair ingericht. Wat er al interprofessioneel is, wordt te weinig zichtbaar gemaakt en een opbouwende lijn van samenwerking is in het curriculum vaak ver te zoeken. In het innovatieproject

was het niet de bedoeling om het onderwijs te veranderen, maar wel om interprofessionele zaken als zodanig te benoemen en daarbij in te spelen op signalen en actuele ontwikkelingen. Enkele opleidingen, zoals bijvoorbeeld de opleiding Logopedie, bouwen bij curriculumherziening meteen discipline-overstijgende leeractiviteiten in. Sommige opleidingen hebben thesisgroepen ingericht voor interprofessionele samenwerking.

De werkgroep heeft onder andere een interprofessionele faculteitsdag georganiseerd, een bijdrage geleverd aan patiënten-contactdagen en workshops georganiseerd om bij docenten het draagvlak voor haar doelstelling te versterken.

Ervaringen in het project zijn vastgelegd in factsheets en in combinatie met het verslag van de literatuurstudie geven deze voldoende basis om een artikel te schrijven in een vaktijdschrift. De werkgroep werkt ook aan een showcase die uiteindelijk gebruikt kan worden in het onderwijs. Bij het uitwerken van deze showcase in de werkgroep zie je meteen de verschillen in benadering tussen de vakdisciplines en de moeite die het kost om elkaars taal en aanpak te begrijpen.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

Zaken breed en integraal aanpakken is een belangrijke succesfactor bij complexe innovaties zoals interprofessioneel opleiden. Het gaat erom vanuit de behoeften van de cliënt of de stakeholder te redeneren en niet alleen vanuit de eigen professie. Kennis van de andere disciplines en elkaar de ruimte geven en respecteren is een belangrijke competentie. Dit is ook voor samenwerking bij andere innovatieprojecten van groot belang. We focussen vaak meteen op de inhoud, zonder eerst elkaars taal en vak te leren kennen. Samenwerken gaat daarom vaak traag of fout.

Interprofessioneel opleiden is een complexe en langdurige onderwijsontwikkeling. In gezondheidszorgopleidingen worden nu vooral kleine kansen benut en er wordt gewerkt aan de grote kansen. Op de middellange termijn wil de faculteit studenten afleveren die kunnen aantonen interprofessioneel geschoold te zijn. Dit is een meerjarenplan en er is een flinke dosis realisme nodig om ook de kleine stappen in dit proces te erkennen en waarderen.

Multidisciplinair samenwerken bij het oplossen van zorgproblemen

Faculteit Gezondheidszorg - Lectoraat
Technologie in de Zorg
Gert Jan Gelderblom

Multidisciplinair samenwerken bij het oplossen van zorgproblemen

Doelstelling

Het innovatieproject van het lectoraat Technologie in de Zorg had als doelstelling om met multidisciplinaire studententeams zorgoplossingen te ontwikkelen voor een specifieke zorgvrager. Met opzet was gekozen voor een kleinschalig doel, zodat studenten voldoende houvast zouden hebben voor een concrete oplossing die paste bij het probleem van de gebruiker. Dit doel is van belang, omdat veel zorgtechnologie vooral vanuit de technische mogelijkheden wordt ontwikkeld en uiteindelijk onvoldoende past bij specifieke zorgproblemen. Andersom zijn er zorgproblemen die wellicht met technologie opgelost kunnen worden, maar waarvoor bij zorgprofessionals de technische kennis ontbreekt.

Het plan was dat twee concurrerende groepjes studenten van de opleidingen Ergotherapie, Werktuigbouwkunde en Technische Informatica gaan samenwerken aan een zorgoplossing. Als zorgprobleem was gekozen voor een Korsakov-patiënt, aangedragen door een ergotherapeut. Deze patiënt was gefixeerd op roken en zijn verslavingsgedrag was belastend voor de zorgverleners. Een apparaat dat sigaretten uitdeelt, zou een oplossing kunnen zijn. In de multidisciplinaire teams specificeren gezondheidszorgstudenten het zorgprobleem, waarna de techniekstudenten een werkend prototype ontwikkelen. Een geschikt werkend prototype was het beoogde eindresultaat, dat door gezondheidszorgstudenten geëvalueerd zou worden op effectiviteit.

Multidisciplinaire samenwerking leek vooraf de grote uitdaging in dit innovatieproject, maar de logistiek van de samenwerking in het onderwijs van twee faculteiten bleek een nog veel grotere uitdaging.

Uitvoering

Voor de eerste ronde van het onderzoeksproject werden zes studenten geworven. Zij zouden aanvankelijk in twee teams werken. ICT-studenten en studenten werktuigbouwkunde namen deel in het kader van een bestaand vak, terwijl de ergotherapeuten deelnamen in het kader van de vrije studieruimte. Hoewel dit op papier zou moeten kunnen, bleken de curricula dermate incompatibel dat het nauwelijks mogelijk was om gezamenlijke bijeenkomsten te beleggen, laat staan om samen een bezoek te brengen aan de probleemeigenaar. Pas na drie weken kon de echte start van het project plaatsvinden middels een telefonisch overleg met de zorgvrager. De organisatieproblemen zetten zich voort tijdens de uitvoering van het project. Door de ontstane tijdsdruk is vervolgens besloten om af te zien van de concurrerende teams en de studenten in één groep te laten

samenwerken. Door tijdsdruk kwam bovendien de samenwerking en uitwisseling van expertise tussen de studenten onvoldoende van de grond. De studenten ergotherapie waren nog bezig met de probleemanalyse, terwijl de studenten werktuigbouwkunde al met een uitgewerkt ontwerp kwamen. Daarmee werd er teruggegrepen op monodisciplinair werken en werd duidelijk wat het effect is van gebrek aan kennis van elkaars domein.

Draagvlak

Teamleiders en docenten hebben zich in het project zeer betrokken getoond. Inhoudelijk zijn er goede ideeën voor de samenwerking in het onderzoeksproject ter tafel gekomen. Maar bij de praktische uitvoering werd er gelaveerd tussen de uiteenlopende faculteitsstructuren. De betrokkenen vonden een oplossing voor het feit dat in de technische sector een minor twintig weken duurt en in de gezondheidszorg tien weken. Ook willen ze nauw betrokken zijn bij het selecteren van het zorgprobleem, zodat studenten uit verschillende opleidingen voldoende expertise kunnen inbrengen.

Bij iedereen is het besef ontstaan dat de barrières voor interfacultair samenwerken geslecht moeten worden, maar dat dit een langdurig proces is. Overleg is een belangrijke succesfactor hierin. Docenten vinden het interessant en leerzaam om 'over de schutting' te kunnen kijken in een andere discipline. Bij onderzoekers is het besef gegroeid dat docenten de procesbegeleiding van studenten moeten uitvoeren en ook vakinhoudelijke inbreng moeten hebben.

Resultaten

Het zorgprobleem bleek ingewikkelder dan verwacht voor de ontwerpers en het beïnvloeden van het ontwerp vanuit zorgperspectief vergt aparte kennis en vaardigheden. De gedachte dat de zorgprofessionals hiervoor verantwoordelijk zijn, bleek onwennig. De studenten hadden te weinig gelegenheid om een gevoel van eigenaarschap te ontwikkelen en het lukte niet om een bruikbaar prototype te ontwikkelen. Desondanks zijn er in het proces wel heel duidelijke lessen geleerd door zowel studenten als de betrokken docenten. Het belang en de complexiteit van multidisciplinair samenwerken en de noodzaak om logistieke barrières tussen faculteiten te overbruggen is heel concreet geworden. Om een oplossing te vinden voor die problemen hebben vertegenwoordigers van de faculteiten in een reeks bijeenkomsten tijdens de tweede fase van het project gesproken over hoe een dergelijk multidisciplinair onderwijs organisatorisch mogelijk gemaakt zou kunnen worden.

Voorlopig is de oplossing voor organisatorische problemen bij de multidisciplinaire samenwerking gevonden in de ontwikkeling van een minorprogramma voor de diverse domeinen. Voor de opleidingen Elektrotechniek, Werktuigbouwkunde en Technische Informatica en voor de faculteit Gezondheidszorg zijn er eigen

minoren gedefinieerd, die toegang geven tot een gezamenlijk uit te voeren onderzoeksproject. In de minor werken studenten aan een gezamenlijke zorg-oplossing voor een specifiek individu. Een team van vier of vijf docenten uit de verschillende faculteiten begeleidt de studenten, waarbij de opleiding Biometrie coördineert.

De basis voor deze oplossing is het inzicht dat de zorg en de techniek verschillende onderzoeksculturen hebben, die eerst op elkaar moeten worden afgestemd. In de zorg verdiept men in onderzoek het zorgprobleem om vervolgens de ontwerpcriteria voor een oplossing te toetsen. In de techniek werkt men iteratief aan een oplossing op basis van een programma van eisen. Deze rolverdeling sluit eigenlijk uitstekend op elkaar aan.

Bij de faculteit Gezondheidszorg is tijdens het innovatieproject gewerkt aan een extra scholingsaanbod over zorgtechnologie. De eerste aanpassing van het curriculum is gaande. Bij de faculteit Bèta Sciences and Technology is de besproken minor en het aanpalende onderwijs volop in ontwikkeling.

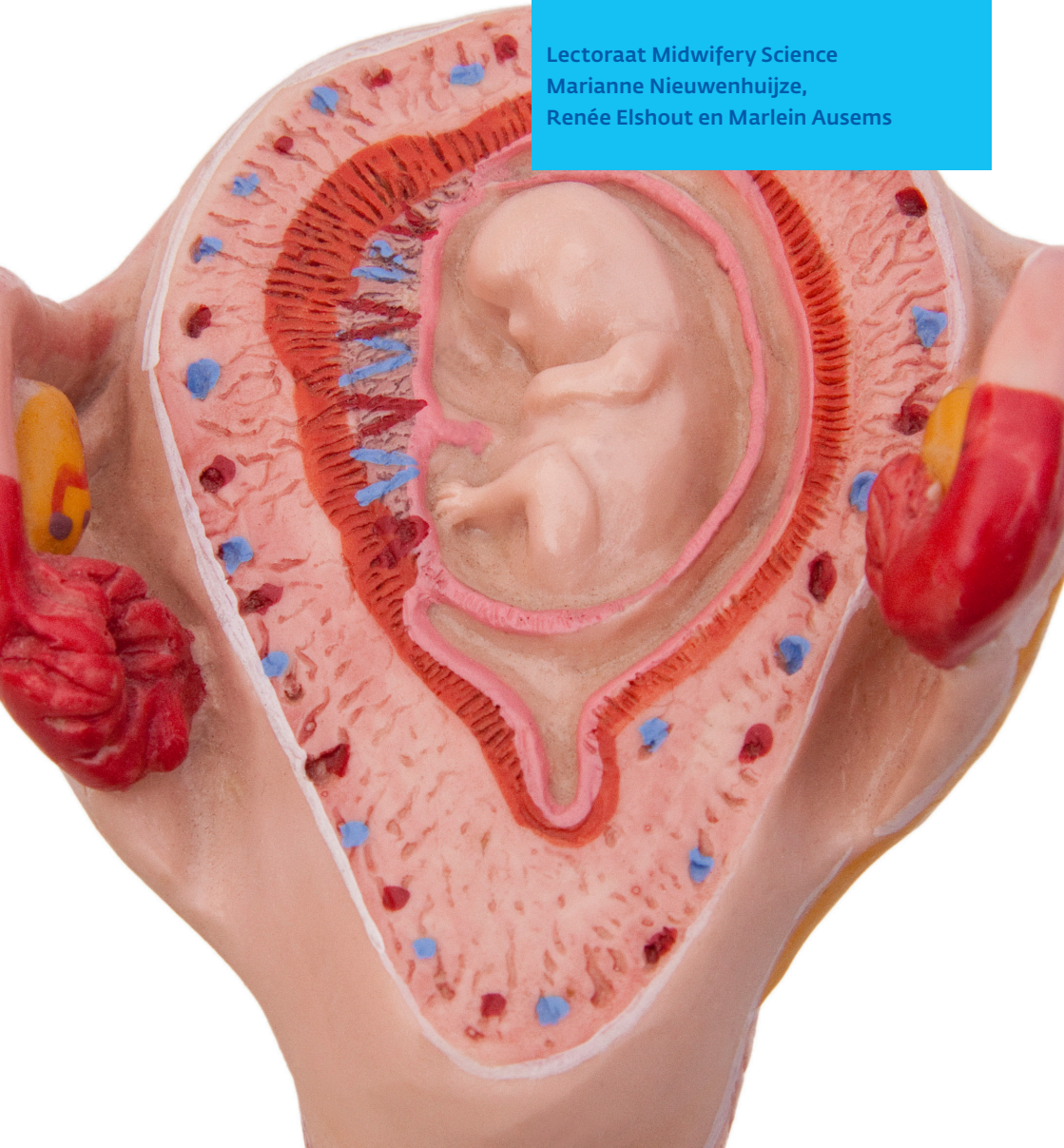
Adviezen voor andere innovatieprojecten

Voor het creëren van gezamenlijke verantwoordelijkheid is er een evenwicht nodig in de inhoudelijke bijdrage en de tijdsinvestering van de verschillende faculteiten. De projectdoelstellingen moeten worden beperkt, omdat men daarbij moet uitgaan van het maximaal haalbare voor elke partner in het project. Je kunt bijvoorbeeld niet in een tijdsbestek van twintig weken de koninklijke weg van een multidisciplinaire productontwikkeling afleggen.

In dit innovatieproject is duidelijk geworden dat de multidisciplinaire samenwerking tussen onderzoek en onderwijs niet vanzelfsprekend is. De organisatorische problemen moeten ons er echter niet van weerhouden om door te gaan. Gebleken is dat docenten zeker gemotiveerd zijn voor multidisciplinaire samenwerking. Het meer flexibel maken van de curricula, bijvoorbeeld met een thematische indeling waarin een multidisciplinair project invulling kan geven, en het verminderen van keuzevrijheden voor studenten was geen doelstelling van dit innovatieproject. Het zou echter wel helpen om de organisatorische problemen op te lossen, waardoor de eigenlijke doelstelling van het innovatieproject beter aan bod kan komen.

Kenniscirculatie van onderzoeksresultaten

Lectoraat Midwifery Science
Marianne Nieuwenhuijze,
Renée Elshout en Marlein Ausems

Kenniscirculatie van onderzoeksresultaten

Doelstelling

Het lectoraat Midwifery Science heeft in dit innovatieproject onderzocht hoe de kenniscirculatie van onderzoeksresultaten verbeterd kan worden: hoe kunnen haar onderzoeksresultaten en de actuele kennis, inzichten en producten op tijd beschikbaar zijn voor haar doelgroepen. Die doelgroepen zijn: de bachelor studenten en hun docenten en de buitenschoolse opleiders. Om kenniscirculatie te bevorderen, focust het lectoraat op het versterken van de structuur en cultuur binnen de Academie Verloskunde Maastricht.

Uitvoering

Het project is opgezet in vier fasen: verkenning van literatuur, bevraging van betrokkenen, ontwerp van een prototype met feedback van de betrokkenen en tot slot een eindrapportage. Het project had een trage start, maar kon vervolgens wel samen met de doelgroepen volgens plan worden uitgevoerd.

Nieuw voor het lectoraat was om via de systematiek van Rapid Prototyping te werken aan de uitwerking en implementatie van oplossingen. In deze systematiek dient een eenvoudig voorbeeld of prototype als aanknopingspunt voor verdere specificering met een focusgroep of met stakeholders.

Voor kenniscirculatie rondom onderzoeksresultaten werden focusgroepen gevormd met onderzoekers, studenten, docenten en praktijkopleiders. In de eerste gespreksronde met de focusgroepen werden geschikte communicatiestrategieën geïnventariseerd. Het projectteam werkte deze uit in een eerste prototype. Op basis van de tweede gespreksronde met de focusgroepen is het prototype verder ontwikkeld.

Resultaten

Door de focusgroepsgesprekken ontstond een vruchtbare interactie met de doelgroepen. In de tweede gespreksronde met focusgroepen was het opmerkelijk om te zien dat aan de hand van het ontwikkelde prototype de kenniscirculatie voor elke doelgroep een stuk concreter werd en dat de betrokkenheid bij het project daardoor groeide. Rapid Prototyping leverde inzicht in de mogelijkheden en voorwaarden om de gekozen communicatiestrategieën volgend jaar te implementeren.

Het project heeft een mix van strategieën en aanbevelingen opgeleverd voor kenniscirculatie met de verschillende doelgroepen. Studenten gaven bijvoorbeeld aan op welke manier ze meer gebruik willen maken van mobiele media en Facebook. Docenten vonden bijvoorbeeld dat de 'journal clubs' in het onderwijs meer aandacht moeten besteden aan onderzoeksartikelen uit de eigen faculteit.

Face-to-face activiteiten zijn van belang om de communicatie op gang te houden, naast het gebruik van digitale media; bijvoorbeeld refereerlunches waarin docenten en praktijkopleiders meedenken over de uitvoerbaarheid van aanbevelingen uit onderzoek of over implicaties ervan.

Alle deelnemers van de focusgroepen waren geïnteresseerd in het werk van het lectoraat en spraken hun behoefte uit om vroeg betrokken te worden bij de onderzoeksaanvragen en de uitvoering van het onderzoek. Alle doelgroepen gaven aan behoefte te hebben aan een bredere uitwisseling van kennis tussen vakgroep, docenten en werkveld. Studenten bleken al vroeg in de opleiding kennis te willen maken met onderzoeken van het lectoraat, waardoor ze verwachtten meer betrokkenheid bij het Evidence-based Medicine-onderwijs te krijgen. Voor buitenschoolse opleiders was de zichtbare en duidelijke relevantie van onderzoeksprojecten van belang.

De focusgroepen vroegen het taalgebruik passend te maken voor de gebruikers en de berichten op de website van het lectoraat compact te houden, met mogelijkheid om door te klikken naar meer informatie. Voor de onderzoekers in het lectoraat was het aanvankelijk onduidelijk wat hun rol is binnen kenniscirculatie; zij hadden het gevoel enkel te geven en weinig te ontvangen. In het gesprek over de website hebben de onderzoekers het inzicht verworven dat niet de website de spil is van de kenniscirculatie, maar dat zij zelf deze spil vormen die kennis verspreidt en aantrekt.

Uit dit project zijn drie aanbevelingen voortgekomen:

1. **Beleid.** Aanbevolen wordt om in het beleid van de faculteit de strategische doelen en speerpunten voor kenniscirculatie te specificeren voor het lectoraat, de bacheloropleiding en voor professionals. Een voorbeeld hiervan is het vroeg betrekken van de docenten, studenten en buitenschoolse opleiders in onderzoeksprojecten. De taken voor de leden van het lectoraat op het gebied van kenniscirculatie dienen duidelijk in een communicatieplan omschreven te zijn.
2. **Cultuur.** Kenniscirculatie vraagt om interactie met de doelgroepen. Dit dient onderdeel te worden van de cultuur binnen de faculteit. Dit betekent dat iedereen kennis deelt en opneemt vanuit een intrinsieke motivatie.
3. **Communicatiestrategieën.** Een derde aanbeveling is om een digitale nieuwsbrief te ontwikkelen om de doelgroepen periodiek op de hoogte te houden van ontwikkelingen. Het lectoraat organiseert verder drie keer per jaar een onderwijslunch voor docenten en buitenschoolse opleiders om kennis met elkaar te delen. Sociale media kunnen gebruikt worden om de doelgroepen te informeren, zodat een ieder zich via een eigen kanaal op de hoogte kan houden (bijvoorbeeld Facebook of een app van de Academie Verloskunde Maastricht).

Bovenstaande resultaten en aanbevelingen zijn vastgelegd in een rapport dat besproken is in het lectoraat en in het managementteam. Er is inmiddels een akkoord voor verdere invoering aan de hand van een gefaseerd plan van aanpak. Een presentatie voor het hele team van de Academie Verloskunde Maastricht vond begin juli 2013 plaats.

Het lectoraat is verantwoordelijk voor de implementatie van de bevindingen uit het rapport en gaat aan de slag met de ontwikkeling en uitvoering van een communicatieplan. Leden van het lectoraat willen competenties ontwikkelen om vanaf het begin, samen met de doelgroepen en stakeholders, nieuwe uitdagingen voor onderzoek aan te pakken. De inzichten uit het project helpen bovendien bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum dat in samenspraak met professionals in het werkveld wordt vormgegeven.

Door de opgelopen vertraging in de beginfase kon het project niet eerder aan een groter publiek gepresenteerd worden. Het project en de resultaten worden gepresenteerd op het evenement Kennis in Bedrijf in november 2013 in Heerlen en op het congres van de European Midwives Association rondom onderwijs en opleiden in november 2013 in Maastricht.

Adviezen aan andere innovatieprojecten

Bij het realiseren van kenniscirculatie gaat het niet alleen om inventarisatie van de beoogde instrumenten, maar ook om het peilen van motivatie en om het beïnvloeden van de houding en de gespreksvaardigheid die nodig zijn om zaken aan het licht te brengen. Door samen te werken in een project gebeurt er iets met de onderlinge betrokkenheid van de deelnemers. Het ontwikkelen van kenniscirculatie is een voortdurend proces met de dialoog als belangrijkste instrument.

Onderzoeksopdrachten koppelen aan competenties van studenten

Faculteit Gezondheidszorg – Lectoraat
Kennisonwikkeling Vaktherapieën
Susan van Hooren, Eveline van Engelen,
Magda van Gastel, Gert Jan Gelderblom,
Pernelle van Loon, Ronnie Minnaard,
Ingrid Penzes, Pieter Wouda en Bert Zeegers

Onderzoekopdrachten koppelen aan competenties van studenten

Doelstelling

Het versterken van de relatie tussen onderwijs en onderzoek vraagt permanente aandacht in alle opleidingen van de faculteit Gezondheidszorg. In het innovatieproject werd een werkgroep geformeerd die geïnventariseerd heeft wat studenten leren op het gebied van onderzoek. Voor elke opleiding heeft de werkgroep communicatiestrategieën in kaart gebracht en ontwikkeld om de relatie tussen onderwijs en onderzoek te versterken. Eén van deze strategieën is het ontwikkelen van een website waarop docenten onderzoekopdrachten plaatsen en studenten deze opdrachten kunnen zoeken voor hun studie.

Uitvoering

Medewerkers van alle opleidingen in de gezondheidszorg en verloskunde en van alle lectoraten binnen de faculteit Gezondheidszorg hebben deelgenomen aan de werkgroep. Zij hebben allereerst de onderzoekselementen in deze opleidingen gebundeld in een schema, zodat duidelijk is welke focus opleidingen hebben bij hun onderwijs in onderzoeksvaardigheden. Per opleiding zijn er vervolgens communicatiestrategieën geïnventariseerd en besproken. Het doel van deze communicatiestrategieën is enerzijds om onderzoek meer onder de aandacht te brengen bij docenten en studenten en anderzijds om lectoraten meer handvatten te geven voor het versterken van hun link met de opleiding. Te denken valt aan het organiseren van refereerbijeenkomsten voor docenten, het uitnodigen van docent-onderzoekers in docentenvergaderingen of in colleges op een gestructureerde manier aandacht geven aan praktijkgericht onderzoek van de lectoraten. Tot slot is een van de strategieën uitgewerkt en dit heeft geresulteerd in een website. De ontwikkeling van deze website is afgestemd met verschillende afdelingen binnen Zuyd, te weten de dienst Marketing en Communicatie, ICT en medewerkers van het Relatie Beheer Systeem (RBS). De Zuyd-brede ontwikkelingen leken niet helemaal aan te sluiten bij de wensen en behoeften. De werkgroep heeft daarom eerst een website naar eigen ontwerp laten ontwikkelen. Deze wordt in het studiejaar 2013-2014 in gebruik genomen en geëvalueerd. De werkgroep verwacht dat de nieuwe intranetomgeving wel tegemoet zal komen aan haar wensen en behoeften.

Draagvlak

Medewerkers van opleidingen en lectoraten zien het nut en de noodzaak in van structurele samenwerking tussen onderwijs en onderzoek. De leden van de

werkgroep waren vanaf het begin enthousiast over de gezamenlijke ontwikkeling van communicatiestrategieën voor bemiddeling tussen onderwijs- en onderzoeksactiviteiten. De dialoog over de koppeling van onderwijs en onderzoek werd versterkt, doordat zaken in het project concreet werden gemaakt. Er werd aandacht gegeven aan het perspectief van de docent, de lectoraatmedewerker en de student en daarmee wisselden opleidingen en lectoraten informatie uit. Het managementteam en de docenten zijn geïnformeerd over het project en de werkgroepleden vormen de linking-pin tussen de opleiding en het lectoraat. In het kader van het innovatieproject was het vooral zaak om de ambities af te bakenen.

Resultaten

Het schema waarmee de onderzoeksactiviteiten en onderzoekscompetenties van studenten in kaart worden gebracht, biedt een helder beeld van de competenties van studenten in de verschillende opleidingsfasen en opleidingen. De resultaten van deze inventarisatie zijn vastgelegd in een notitie. Het overzicht van deze competenties is van belang voor het werven van onderzoeksopdrachten en voor de inrichting van de website. Vooralsnog heeft de inventarisatie geen aanleiding gegeven voor wijzigingen in de curricula.

Het ontwerp voor de website is in principe algemeen bruikbaar voor alle opleidingen van Zuyd, maar wordt nu eerst gevuld met de gegevens van de faculteiten Gezondheidszorg en de Academie Verloskunde Maastricht. De werkgroep heeft de ambitie om de communicatiestrategie verder te implementeren en om daarbij speciale aandacht te schenken aan interprofessionele samenwerking.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

Bij innovatieprojecten is het nuttig om voorwaarden te creëren die ervoor zorgen dat het vergezicht niet verloren gaat: tijdens het innovatieproject is de werkgroep structureel onderdeel van de faculteiten geworden en er zullen in het nieuwe studiejaar meer communicatiestrategieën worden geïmplementeerd om zo het onderwijs en onderzoek nog sterker te verbinden.

In dit innovatieproject had men te omvangrijke ambities voor de beschikbare tijd en faciliteiten. Het kostte tijd om geschikte medewerkers te vinden en deze in de loop van het schooljaar vrij te maken voor een werkgroep; dat gaat eenvoudiger als het project start in september. Projectmedewerkers vinden het nuttig en leerzaam om met elkaar te praten over de doelstellingen, opleidingspraktijk en ambities. De inventarisatie van de onderzoeksactiviteiten, de communicatiestrategieën en het ontwerp van de website stimuleren om na te denken over afstemming van de curricula. Deze aspecten zijn van belang bij het formuleren van haalbare doelstellingen.

Het versterken van onderwijs en onderzoek vraagt aanpassingen in de structuur

en het onderzoeksbeleid. In de nieuwe organisatiestructuur staat het lectoraat dichterbij de opleidingen, maar dat blijkt in de praktijk niet voldoende om de verbinding tussen onderwijs en onderzoek te borgen. Een aanbeveling is dat de verantwoordelijkheid voor het onderzoek dat studenten uitvoeren, belegd wordt bij een specifieke medewerker per opleiding. Deze medewerker is tevens lid van een lectoraat.

Ontwikkeling van een database met ICT-hulpmiddelen in de zorg

Faculteit Gezondheidszorg - Lectoraat
Technologie in de Zorg
Jeanne Heijkers

Ontwikkeling van
een database met
ICT-hulpmiddelen
in de zorg

Faculteit Gezondheidszorg - Lectoraat
Technologie in de Zorg
Jeanne Heijkers

Ontwikkeling van een database met ICT-hulpmiddelen in de zorg

Doelstelling

Voor ouderen en mensen met beperkingen komen er steeds meer ICT-gerelateerde hulpmiddelen en producten op de markt, bijvoorbeeld in de vorm van apps voor de smartphone. Het is echter niet altijd gemakkelijk om het juiste hulpmiddel te vinden voor wie ze nodig heeft. Doelstelling van het innovatieproject was om volgens een vast format beschrijvingen te maken van deze hulpmiddelen, zodat ze via een database, Sjoboks genaamd, ontsloten kunnen worden. Sjoboks is toegankelijk via de website www.technologyincare.nl.

Uitvoering

Aan eerste- en tweedejaars studenten van alle zorgopleidingen is gevraagd om in hun vrije studieruimte bijdragen te leveren aan dit project. In het projectjaar hebben alleen studenten van de opleidingen Ergotherapie, Logopedie en Verpleegkunde meegewerkt. Zij werden begeleid door een derdejaars student Ergotherapie. Het studententeam kwam elke zes weken bij elkaar om het takenpakket en tijdschema te bespreken.

Als hulpmiddel werden bijvoorbeeld factsheets en een film gemaakt. Het hulpmiddel werd getest bij de doelgroep en er werden eindcontroles uitgevoerd. De factsheets werden getest met de leestool Bartiméus en door ten minste één gebruiker uit de doelgroep. Bij het opnemen van films leerden de studenten scenarioschrijven en ze verleenden assistentie op de filmset. De studententeams kwamen ook met voorstellen voor leuke, nieuwe toepassingen, zoals bijvoorbeeld een applicatie voor contactgestoorde kinderen.

De projectleider vanuit het lectoraat bewaakte samen met de teams de inhoud en de metadatastructuur, wierf opdrachten en zocht naar koppelingen van de database met websites van organisaties in de zorg.

Draagvlak

In de projectperiode zijn er diverse contacten opgebouwd met in- en externe organisaties, zowel om Sjoboks op te zetten als om het te vermarkten. Sjoboks is inmiddels een uitgebreide database van ICT-hulpmiddelen, eenvoudige fysieke hulpmiddelen en comfort producten. Het verkrijgen van gegevens uit de database door websites van organisaties in de zorg (bijvoorbeeld verzekeringen, patiëntenverenigingen, zorginstellingen) begint gestalte te krijgen.

De samenwerking met Vilans, een ondersteuningsorganisatie voor professionals in de langdurige zorg, heeft een mooie collectie factsheets opgeleverd. Deze zijn

ontsloten via www.hulpmiddelenwijzer.nl. Ook in de samenwerking met Proteion en Medicura, organisaties voor thuiszorg, zijn er stappen gezet.

Daarnaast heeft het project Sjoboks een opdracht gekregen om in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) een interface met zoekstructuur te ontwikkelen voor ouderen in de Westelijke Mijnstreek. Daarbij worden ICT- en fysieke hulpmiddelen gekoppeld aan een sociale kaart (het zogenaamde TP-4 project).

Het aanvankelijke idee om samen te werken met studenten van de opleiding Communicatie en Multimedia Design is niet van de grond gekomen. Gelukkig kon de audiovisuele dienst van Zuyd studenten ondersteunen bij het maken van films. Ook de Proeftuin van de faculteit ICT leverde niet de gewenste samenwerking op en de opdracht om de website te ontwikkelen moest dan ook worden uitbesteed aan een extern bedrijf.

In samenwerking met de Universiteit Maastricht, studie Entrepreneurship, heeft Zuyd manieren gezocht om de database aan te bieden en te vermarkten. Zuyd wil onafhankelijk blijven in de beschrijving van hulpmiddelen, maar is er niet in geslaagd een passend bedrijfsmodel voor het project te ontwikkelen.

Helaas is de vrije studieruimte van studenten een wankel basis gebleken voor de voortgang van het project. Nu het innovatieproject is afgelopen, heeft Sjoboks moeite de vaart in het project te houden, zeker nu er geen docentenuren meer beschikbaar zijn. Dat wringt ook bij het werven van vervolgoopdrachten, bijvoorbeeld bij een bepaalde doelgroep of een specifiek zorgprobleem. Er zijn inmiddels wel voornemens geformuleerd om te kijken naar ICT-hulpmiddelen voor mensen met een verstandelijke beperking, om een top-10 van problemen in de langdurige zorg op te stellen en om het gebruikersonderzoek te standaardiseren.

Resultaten

Studenten hebben in het project zeer toegewijd gewerkt en zaken afgemaakt.

Daarmee hebben ze veel informatie verkregen over het zoeken en selecteren van hulpmiddelen, het specificeren van doelgroepen, het toekennen van kenmerken aan hulpmiddelen en de kostenstructuur van het project. Er komen steeds weer onderzoeken uit dit project voort, bijvoorbeeld in de vorm van afstudeerwerkstukken en ontwerpstudies in samenwerking met de minor Growing older. Het is verrassend te zien dat Zuyd-studenten zich aanmelden voor afstudeeropdrachten bij het Europese netwerk voor technologie in de zorg, www.etna-project.eu.

Als de database eenmaal ontsloten is, ontstaan er mogelijkheden voor studenten om te onderzoeken hoe de informatie gebruikt wordt, bijvoorbeeld aan de hand van logs, met een panel of door een ratingsysteem toe te voegen.

De docent/projectleider gebruikt de ervaringen met Sjoboks en actuele kennis uit de afstudeerprojecten in haar lessen ergotherapie. Het enthousiast promoten, visualiseren van informatie en het laten zien van de leuke kanten van het werken

aan een technologisch product, helpen om studenten en collega's te interesseren voor het onderzoek in het lectoraat en voor het project Sjoboks. Daarbij is het soms wel nodig om bepaalde aspecten te benadrukken. Studenten zijn bijvoorbeeld aanvankelijk vooral geïnteresseerd in kinderen. Die input is broodnodig in Sjoboks en kan soms benut worden voor andere doelgroepen, zoals dementerende ouderen of verstandelijk gehandicapten.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

De structuur van de opleiding en de vroegtijdige planning van roosters zijn niet bevorderlijk voor onderzoeksactiviteiten. In de uitvoering blijkt er geen gezamenlijke projecttijd voor studenten mogelijk te zijn, waardoor samenwerking beperkt wordt. Studenten hebben een (te) uitgebreide keuze aan onderzoeksprojecten om aan mee te werken en dat werkt versnipperend. Een advies is dus om onderwijs en onderzoek organisatorisch beter op elkaar af te stemmen en gezamenlijke projecttijd in te plannen.

Een probleem bij het werven van projectmedewerkers is dat de projectsubsidies vaak in juli pas worden toegekend, als de takenpakketten van docenten al vastliggen. Docenten willen wel samenwerken in onderzoeksprojecten, maar ze moeten er extra tijd in investeren. In de projecttenders voor onderzoek wordt nog amper rekening gehouden met de planningscyclus in het onderwijs. Bij multidisciplinaire projecten blijkt bovendien dat de verantwoordingsstructuur per opleiding en per persoon verschillend is. Dat bemoeilijkt het zoeken naar geschikte medewerkers in projecten. Voor het succes van multidisciplinaire projecten is het van belang om de verantwoording binnen de opleidingen en faculteiten meer te synchroniseren.

Een onderzoeksthema verankeren in het onderwijs

Lectoraat Toerisme en Cultuur
Wil Munsters, Manon Niesten en
Rob Kuster

Een onderzoeksthema verankeren in het onderwijs

Doelstelling

Vanwege het grote economisch belang van toerisme voor de Euregio, heeft het lectoraat Toerisme en Cultuur het innovatieproject aangegrepen om het thema toerisme te versterken in het onderwijsaanbod van de opleidingen International Business en Oriëntaalse Talen en Communicatie.

Het vierdejaars curriculum is daarbij uitgebreid met een module China's Outbound Tourism (3EC). Rond het thema Limburg voor de Chinese toerist is er een module ontwikkeld, uitgevoerd en na evaluatie structureel opgenomen in het curriculum voor studenten die gekozen hebben voor de regionale focus op Azië. Daarnaast heeft een aantal afstudeerders van de opleiding International Business praktijkgericht onderzoek gedaan voor toeristische aanbieders in de Euregio. Zij werden daarbij begeleid door onderzoekers van het lectoraat die toezagen op een goede onderbouwing van de business case met onder meer een literatuurstudie.

Door de module en de begeleiding van de business cases is het aanbod van het thema toerisme in het onderwijs van de faculteit International Business and Communication versterkt. Bovendien is de aanwezige kennis over toerisme in een meer internationale context toegepast. Het thema heeft daarmee een vaste plek in het curriculum gekregen en het onderzoek naar toerisme een meer internationaal karakter.

Uitvoering

De module China's Outbound Tourism was geheel nieuw. De onderwijsontwikkelaars hebben betrokkenheid bij het thema van de module gezocht en geborgd bij de Provincie Limburg, de Gemeente Maastricht - die een stedenband heeft met de Chinese stad Chengdu - en het VVV Maastricht. In het kader van zijn professionalisering heeft docent Rob Kuster onderzoek gedaan naar Chinees toerisme, zowel in China als in Nederland. Voor hun specialisaties Strategic Marketing en Strategic Management ontwikkelden studenten toeristische toepassingen van theoretische modellen. Lectoraatsmedewerker Manon Niesten heeft een collectie wetenschappelijke literatuur samengesteld en samen met docent Rob Kuster het programma voor de module ontwikkeld. In de module kregen studenten eerst een inleiding over inkomend toerisme uit China en vervolgens de opdracht een adviesrapport samen te stellen voor de regionale beleidsmakers. Aan het eind van de module presenteerden ze het rapport aan de stakeholders. De bespreking en beoordeling van het rapport door echte stakeholders maakte het project 'authentiek' voor studenten.

Bij het uitwerken van de business cases werden studenten begeleid door mede-

werkers van het lectoraat. Deze konden zo het doen van verantwoord onderzoek bevorderen en bovendien hun eigen kennis op het terrein van toerisme verrijken. Aan de eerste uitvoering van de module namen twintig studenten deel.

Draagvlak

Aandacht voor inkomend toerisme is belangrijk voor een hogeschool die zich met maatschappelijk relevant onderwijs en onderzoek wil richten op de ontwikkeling van de (Eu)regio. Naast de faculteitsdirecteur en de lector was ook de curriculumcommissie te vinden voor de structurele inbedding van het gekozen thema in het onderwijs. Verder werden business cases uitgewerkt voor onder andere de internationale aantrekkingskracht van een Agro Leisure Park in Limburg en voor een standwerker op de kunstmarkt in Aken. Na de verkenning van kansen voor Chinees toerisme in Limburg is het nu zaak om het draagvlak te versterken door op dit terrein meer en echte business cases bij bedrijven te vinden.

Resultaten

Het onderzoek naar toeristische modellen werd systematisch aangepakt met een theoretische onderbouwing van cultuurbepaald toeristisch gedrag van de doelgroep. Dit werd vervolgens toegespitst op toerisme in Europa, Nederland en de kansen voor Limburg.

Tijdens een werkbezoek in China heeft Rob Kuster als docent van de module China's Outbound Tourism contact gelegd met een faculteit toerisme in Chengdu en een basis gelegd voor samenwerking. Op een toeristische beurs heeft hij een aantal filmopnames kunnen maken, die zijn opgenomen in de colleges.

De betrokkenheid van regionale beleidsmakers (provincie, gemeente en VVV) als jury bij de beoordeling van de producten van studenten bevorderde hun betrokkenheid bij het onderwijs en versterkte de kennisvalorisatie van het lectoraat. Na evaluatie van de module is besloten de groepssessies af te wisselen met praktijkelementen, zoals excursies en observaties van Chinese toeristen. Ook moet er een alternatief programma ontwikkeld worden voor native Chinese studenten, zodat zij ook voldoende leren over toerisme in Nederland en Limburg. De toegepaste methode in de business cases is niet nieuw, maar heeft wel inhoudelijk nieuwe kennis opgeleverd die ook bruikbaar is in andere verbanden. Bijvoorbeeld bij onderzoek van het lectoraat Toerisme en Cultuur naar perspectieven voor bezinningstoerisme (uitgevoerd in het kader van een Euregioonaal Interreg-project).

Adviezen voor andere innovatieprojecten

Nadat aanvankelijk gedacht werd over de ontwikkeling van een minorprogramma, is het projectteam nu blij met de inpassing van het innovatieprogramma in het reguliere curriculum. Medewerkers van het lectoraat dienen als verbindings-

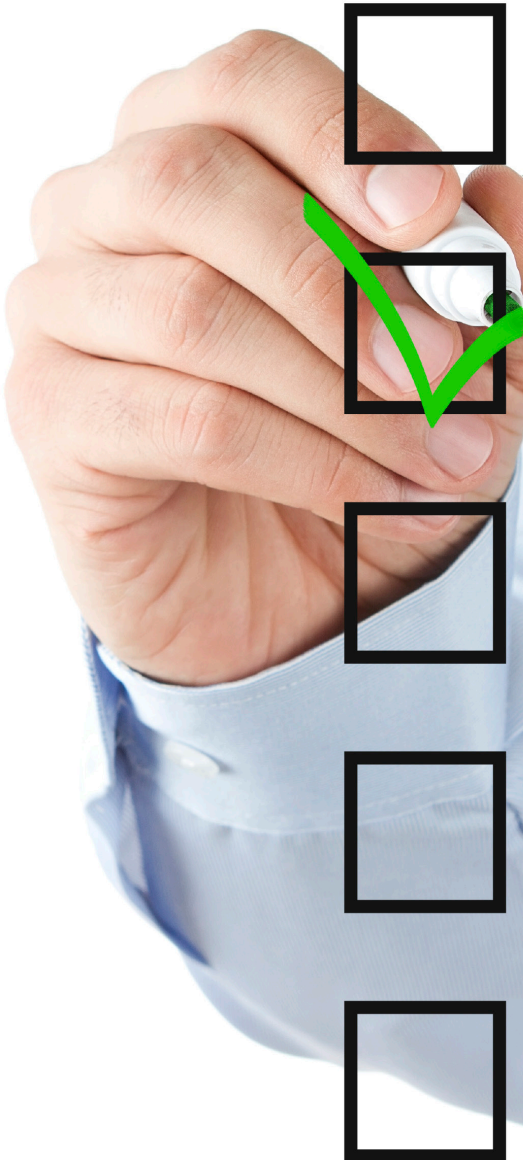
officier te fungeren in de curriculumcommissie van de opleiding en betrokken te zijn bij de begeleiding van afstudeerwerkstukken. Daarmee ontstaat er meer draagvlak voor het thema in de opleiding en ook een meer internationale oriëntatie in het onderzoek van het lectoraat.

Onderzoeksactiviteiten in het onderwijs winnen aan aantrekkelijkheid voor studenten door de authenticiteit en maatschappelijke relevantie van de opdracht en van de toetsing. Het is van belang studenten structureel te blijven betrekken bij onderzoek van het lectoraat en hun zo de kans te geven zich te bekwamen in de toepassing van onderzoeksmethodologie.

Met het thema Limburg voor de Chinese toerist heeft het projectteam een aansprekend maatschappelijk relevant thema aan de opleidingen toegevoegd. Het netwerk van het lectoraat draagt bovendien bij aan het binnenhalen van authentieke opdrachten voor studenten.

Verbeteren van studieloopbaanbegeleiding op de werkplek

Lectoraat Opleiden in de School
Paul Hennissen en Margreet Vriesema

Verbeteren van studieloopbaanbegeleiding op de werkplek

Doelstelling

Studenten van de Nieuwste Pabo leren een groot deel van hun opleiding in de beroepspraktijk van het primair onderwijs. Daar worden ze begeleid door een mentor in de klas, door een schoolopleider en door een studieloopbaanbegeleider. Dat levert nogal eens verwarring op. De Nieuwste Pabo en de besturen voor primair onderwijs streven daarom naar een samenwerking die 'Partners in Leren' wordt genoemd. Binnen deze vorm is een belangrijke rol weggelegd voor de studieloopbaanbegeleider als verbindingspersoon tussen het opleidingsinstituut en de opleidingsschool, en als de persoon die de koppeling tussen praktijk en theorie op de werkplek versterkt. De doelstelling van het innovatieproject was dan ook om de positie van de studieloopbaanbegeleider op de werkplek te versterken. Enerzijds door studieloopbaanbegeleiding te laten plaatsvinden op de werkplek in de opleidingsschool en anderzijds door met een beschrijvend onderzoek na te gaan wat studieloopbaanbegeleiders precies doen, wanneer en met wie, om zo een bijdrage te leveren aan het verhelderen van de visie op studieloopbaanbegeleiding.

Voor studieloopbaanbegeleiders vormen de onderzoeksresultaten een startpunt voor hun professionele ontwikkeling. Dit moet leiden tot betere samenwerking met de schoolopleider en tot meer tevreden studenten. De Nieuwste Pabo benut de onderzoeksresultaten voor systematische en cyclische verbeteringen in het curriculum en in de samenwerking met opleidingsscholen.

Uitvoering

In de eerste projectfase is er een pilot ontwikkeld waarin zes studieloopbaanbegeleiders gedurende tien weken een logboek bijhielden met een eenvoudig format: wat doe je, met wie, hoe lang, op welke plek. Het invullen van het logboek kostte ongeveer een kwartier per week en werd gestimuleerd met positieve feedback van de projectleider. De pilotgroep kwam periodiek bij elkaar. In het begin om samen te oefenen met het invullen van het logboek, later om te reflecteren op hun eigen handelswijze en op de analyses. De leden van de pilotgroep zijn bevraagd op hun reflecties en deze zijn ook weer geanalyseerd. De analyse van de logboeken en de reflecties daarop hebben veel tijd gekost. Alle zes studieloopbaanbegeleiders gaven aan dat het bijhouden van het logboek een leerervaring is geweest. Ze werden zich bewust van hun persoonlijke manier van begeleiden en bedachten manieren om hun gedrag en activiteiten in de toekomst aan te passen.

Met het oog op de verdere ontwikkeling van de visie op studieloopbaanbegeleiding zijn er verder gesprekken gevoerd met verschillende belanghebbenden: schoolopleider, curriculumcoördinator, programmaleider studieloopbaanbegeleiding en teamcoördinator. Het doel van deze gesprekken was om inzicht krijgen in de achtergronden van de ingezette ontwikkeling. Niet alleen kwamen er uit deze gesprekken verschillende beelden van het doel van het project, ook is de inhoud van de gesprekken gebruikt als basis voor het ontwikkelen van een vragenlijst voor alle studieloopbaanbegeleiders.

Op grond van de bespreking van de onderzoeksresultaten en het werkboek voor studieloopbaanbegeleiding heeft het opleidingsteam verbeteracties en een implementatieplan opgesteld.

Draagvlak

De deelnemers aan de pilot onderkennen de problemen rond de functie van studieloopbaanbegeleiding in het werkplekklaren van studenten en waren gemotiveerd om hun taakopvatting te verhelderen. De resultaten uit de vragenlijst laten zien dat studieloopbaanbegeleiders het belangrijk vinden om vaak op de werkplek in de opleidingsschool aanwezig te zijn.

Bij 'opleiden in de school' (primair onderwijs) is gebleken dat de aanwezigheid van de studieloopbaanbegeleider op de werkplek de basis vormt voor vertrouwen tussen de opleidingsschool en de Nieuwste Pabo. In gesprekken met studenten en schoolopleiders ontstaan er soms vragen rond thema's die spelen in het primair onderwijs, tot en met kansen voor de samenwerking in thematische subsidieprojecten.

In vervolg op het onderzoek onder studieloopbaanbegeleiders is er een vergelijkbaar onderzoek gestart met schoolopleiders in het primair onderwijs. De eerste resultaten laten zien dat ook zij aangeven veel te leren van het bijhouden van een logboek van activiteiten gedurende een periode van tien weken. Ze krijgen zo een beter beeld van hun activiteiten en kunnen sneller benoemen wat ze kunnen verbeteren.

Resultaten

De meeste studieloopbaanbegeleiders voelen en weten zich gewaardeerd door hun studenten en ervaren hun taak als zeer verantwoordelijk. Door het bijhouden van een logboek werden de studieloopbaanbegeleiders zich meer bewust van hun eigen handelen en door reflectie op de taken uit het visiedocument konden zij hun eigen handelen verbeteren. Een opmerkelijk gegeven uit de analyse van de logboeken was dat sommige studieloopbaanbegeleiders veel tijd en aandacht besteden aan de persoonlijke problematiek van studenten en na bespreking daarvan concludeerden dat ze eerder moeten doorverwijzen naar de studenten-decaan.

Voor het opleidingsteam leverde de professionalisering van de studieloopbaanbegeleider aanknopingspunten voor verbetering van het curriculum. Zo is er bijvoorbeeld inzicht ontstaan in de piekbelasting van studieloopbaanbegeleiders. Deze informatie is opgenomen in de managementinformatie. Het onderzoek heeft bijgedragen aan beschrijvingen in het werkboek voor studieloopbaanbegeleiding in de specifieke context van het curriculum van de Nieuwste Pabo.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

De onderzoeksmethode waarbij een kleine groep direct betrokkenen de eigen praktijk in beeld brengt, is in dit innovatieproject effectief gebleken. Het lectoraat heeft zich opgesteld als 'partner in leren' door samen met de betrokken studieloopbaanbegeleiders gegevens te verzamelen en op basis van gezamenlijke analyses leerprocessen in gang te zetten.

Met een zeer beknopte registratie van de werkzaamheden kon de taakbelasting voor de onderzoekers beperkt blijven. De summiere registratie gaf ruimte voor persoonlijke aandacht en groepsbijeenkomsten waar medewerkers uitgedaagd werden om op basis van analyses te verantwoorden hoe de taakopvatting van de studieloopbaanbegeleider een bepaalde rol van de studieloopbaanbegeleiding in de opleidingsschool beïnvloedt. Met de verworven kennis en inzichten hebben studieloopbaanbegeleiders hun positie in de opleidingsschool versterkt. Het innovatieproject heeft aangetoond dat een respectvolle manier van kennisverwerving een olievlekwerking kan krijgen naar collega's die niet deelnamen aan het project en naar andere stakeholders zoals schoolopleiders.

The background of the entire page is a repeating pattern of interlocking gears. In the center of the page, there is a large circular area containing a single puzzle piece that fits into the gear pattern. The puzzle piece is a darker shade of purple than the background.

Ontwikkeling van de module Online hulpverlening

Lectoraat Sociale Integratie, CESRT
Nol Reverda

Ontwikkeling van de module Online hulpverlening

Doelstelling

In dit innovatieproject heeft het lectoraat Sociale Integratie, CESRT de onderwijsmodule Online hulpverlening ontwikkeld en uitgevoerd en een wetenschappelijk artikel geschreven over de onderzoeksbasis van deze onderwijsmodule en de totstandkoming ervan. De basis voor het project vormde een onderzoek naar het programma Klik voor Hulp, dat ontwikkeld is in de regio en inmiddels is opgeschaald naar meer dan vijftig instellingen voor algemeen maatschappelijk werk. In dit onderzoek bleek dat de aard van de hulpverlening verandert door de inzet van nieuwe media. Dat vraagt om nieuwe competenties van de medewerkers die veel verder reiken dan alleen technische vaardigheden. Denk bijvoorbeeld aan het modereren van chat-communities rond opvoedingsvragen, taalvaardigheid om tussen de regels door te kunnen lezen en kennis van de regionale sociale kaart om goed door te kunnen verwijzen. Een professional moet kunnen inschatten hoe serieus de hulpvraag is en wat het correcte advies is. Bij ontbrekende competenties is er nog weinig bekend over professionele online hulpverlening voor bijvoorbeeld schuldhulpverlening, jeugd- en jongerenwerk, verslavingsproblematiek of pesten.

Een complicerende factor voor online hulpverlening is dat de financiering van het begeleidende en ondersteunende werk, waarop welzijn en zorg zich richt, gestoeld is op 'case-load': aantallen intakes, face-to-face contacten en het aantal sessies. Aan deze gegevens ontbreekt het vaak bij online hulpverlening.

Uitvoering

De onderwijsmodule Online hulpverlening heeft het karakter van een kennismaking en is ontworpen voor tweede- en derdejaars studenten.

Onderzoek in het lectoraat heeft een andere tijdsplanning dan die van een faculteit: toen het programma aangeboden werd, bleek dat de keuzemodulen voor een bepaalde datum ingeleverd hadden moeten zijn. Toch heeft een aanzienlijke groep studenten deelgenomen aan het programma. Het aantal deelnemers moest zelfs gemaximaliseerd worden, omdat er enkele trainingen in de module zaten. De onderwijsmodule is na uitvoering geëvalueerd en gereviseerd en wordt inmiddels opnieuw uitgevoerd.

Omdat er zowel intern als extern bij welzijnsorganisaties interesse was voor de resultaten van het onderzoek, zijn de ambities hoger gesteld en is er een aanvraag voor een RAAK-project gedaan. Deze is helaas afgewezen. In deze projectaanvraag werden twee promotietrajecten beschreven: één over de impact van online hulpverlening voor de aanbieders van welzijn en de ander over het type

gebruiker van online hulpverlening. Er wordt nu gezocht naar andere mogelijkheden om deze promotietrajecten toch te kunnen laten plaatsvinden.

Draagvlak

Voor de onderzoekers was het interessant om onderzoeksresultaten expliciet te vertalen naar onderwijs. Daarmee werd het lectoraat zichtbaar voor het onderwijs en heeft het aangetoond iets voor het onderwijs te kunnen betekenen. Zonder het innovatieproject was dit waarschijnlijk niet op deze manier gebeurd. Door het succes van de module zijn andere docenten van de opleiding geïnteresseerd in het onderzoeksverslag waarop de module gebaseerd is. Echter, bij de vertaling van onderzoek naar onderwijs blijkt dat we nog veel dingen niet weten, bijvoorbeeld of alle zorgvraagstukken zich lenen voor digitale dienstverlening, wat het instellingen kost om digitale dienstverlening aan te bieden en wat het oplevert.

Het project is één van de puzzelstukjes in het doordenken van digitale middelen in welzijn en maatschappelijke dienstverlening. Het is klein begonnen en na landelijke implementatie begint het ook op andere terreinen te groeien. Voorzieningen in welzijn en zorg zijn regionaal georganiseerd en in het huidige beleid wordt veel aandacht gevraagd voor informele steunnetwerken. In een krimpende en vergrijzende omgeving bieden virtuele werelden nieuwe mogelijkheden om sociaal kapitaal op te bouwen. Het lectoraat wil deze mogelijkheden nadrukkelijker exploreren, onder andere met een promotietraject.

Resultaten

Het onderzoek waarop het innovatieproject zich baseerde, was al gedaan. Met het innovatieproject bracht het lectoraat op basis van gevonden evidentie een nieuw thema in het onderwijs. Het is opmerkelijk dat studenten, die opgegroeid zijn met digitale media, niet de sprong konden maken naar het gebruik ervan voor professionele doeleinden en erachter kwamen hoe gecompliceerd dit is. De grote belangstelling van studenten en docenten geeft een basis om de onderwijsmodule uit te bouwen tot een minor, waarin onderzoekers met studenten nadenken over en onderzoek doen naar online hulpverlening.

De competenties van professionals en organisaties voor online hulpverlening zijn in kaart gebracht. Interessante leeropbrengst uit het project is het inzicht dat de regionale organisatie van de hulpverlening en de grote administratieve last die hiermee gepaard gaat, de professionele organisatie van online hulpverlening vrijwel onmogelijk maken. Om die reden zijn onderdelen uit de onderwijsmodule nog niet ingezet als bijscholingsactiviteiten voor werkenden. Het gaat de macht van de individuele hulpverleners (in opleiding) te boven om een verdienmodel te ontwikkelen voor online hulpverlening.

Het onderzoek naar Klik voor Hulp is beschreven in een artikel voor een internationaal tijdschrift. Een publicatie over de implementatie en evaluatie van het onderwijs heeft nog niet plaats gevonden.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

Digitale ondersteuning bij actief burgerschap is tot nu toe sterk gericht op de aanbodzijde, waardoor mensen consument worden. Het is wenselijk dat burgers het medium meer gaan benutten voor interactie en co-creatie. Dat geldt niet alleen voor sociaal werk, maar ook voor domeinen als de techniek, de bouw en de zorg. Dit doel ligt veel verder dan een innovatieproject in het onderwijs, maar een dergelijk project kan wel ertoe bijdragen dat burgers de regie nemen over hun eigen wereld. De financiering van het innovatieproject werkte als een welkome prikkel om onderzoek en onderwijs beter te verbinden.

The background of the entire page is a close-up, high-angle shot of a large number of white, glossy eggs arranged in a grid-like pattern. The eggs are slightly out of focus in the background, creating a sense of depth. In the lower-left quadrant, one egg is a vibrant, metallic gold color, standing out prominently from the sea of white eggs.

Leermiddelen voor intrapreneurship

Lectoraat Innovatief Ondernemen
Jimme Keizer

Leermiddelen voor intrapreneurship

Doelstelling

Sommige studenten worden na hun studie zelfstandig ondernemer. De meesten vinden echter een baan als medewerker in een bedrijf of organisatie. Ook in die rol zijn een ondernemende houding en ondernemende vaardigheden belangrijk. In dit geval spreken we over 'intrapreneurship' of 'intern ondernemerschap': het vermogen van medewerkers om kansrijke innovaties en verbetermogelijkheden te signaleren in producten en diensten, anderen te overtuigen van het belang daarvan en de betreffende mogelijkheden (mede) vorm te geven. Dit onderwijs-innovatieproject had de doelstelling bouwstenen te leveren voor onderwijsactiviteiten gericht op intern ondernemerschap. In de realisatie van deze doelstelling is eerst een literatuurinventarisatie over intrapreneurship uitgevoerd, zijn vervolgens gesprekken gevoerd met deskundigen en is een meting gedaan naar de mate waarin studenten en docenten van Zuyd op dit moment al intern ondernemend zijn. Deze stappen vormden de basis voor het ontwerpen van de beoogde bouwstenen. Door omstandigheden heeft het project helaas ernstige vertraging opgelopen. Tijdens Kennis in Bedrijf 2013 (KIB) in november wordt een aantal resultaten gepresenteerd.

Uitvoering

Uit de inventarisatie van de literatuur over intrapreneurship blijkt dat er nog weinig wetenschappelijke literatuur bestaat over onderwijs in intrapreneurship. Een interessante bijdrage bij het opstellen van een conceptueel model kwam van doctor Gert van Brussel. Hij is onlangs gepromoveerd op een onderzoek naar het stimuleren van intrapreneurship in bedrijven. Met Van Brussel wordt momenteel onderzocht hoe zijn resultaten kunnen worden ingebracht in het onderwijs. Een concretisering daarvan is de bewerking van de vragenlijst voor bedrijven naar een vragenlijst voor docenten en studenten van Zuyd. Hiermee kan worden vastgesteld aan welke aspecten van intern ondernemerschap met name aandacht moet worden besteed in het onderwijs. Nader onderzoek betreft ook de mogelijke verschillen in intrapreneurship tussen studenten en docenten van verschillende opleidingen van Zuyd Hogeschool. Op basis van analyses kan vervolgens een aantal bouwstenen worden ontwikkeld voor onderwijsactiviteiten.

Draagvlak

Het thema intrapreneurship is ook erg belangrijk voor de primaire doelgroep van het lectoraat: het midden- en kleinbedrijf (mkb). Onderzoek wijst uit dat de mkb-ondernemer voor vernieuwing vaak afhankelijk is van zijn of haar eigen

innovatievermogen. Professionele medewerkers die hebben geleerd niet af te wachten tot hun iets wordt gevraagd, maar zelf nadenken en initiatieven durven nemen voor innovaties, zijn van het grootste belang voor het versterken van de innovatiekracht van het bedrijfsleven.

Intrapreneurship is eveneens een interessant thema in het kader van het valorisatieproject dat recent is gestart tussen Universiteit Maastricht en Zuyd Hogeschool. Ook binnen het lectoraat Professionalisering van het Onderwijs blijkt het onderwerp intrapreneurship aan de orde te komen. Wellicht leveren de onderzoeksstappen die binnenkort gezet worden resultaten op die gezamenlijk verder geanalyseerd kunnen worden.

De werksessies met interne en externe betrokkenen en deskundigen zijn vernieuwend en boeiend voor de leden van het lectoraat. Het project is innovatief, omdat er nog weinig kennis en ervaring is op het terrein van intrapreneurship in het onderwijs en het sluit aan bij de behoefte van bedrijven en organisaties aan beginnende hbo-professionals met een ondernemende houding.

Na een aantal verkennende sessies met docenten uit verschillende opleidingen is besloten om geen specifieke module voor intrapreneurship te ontwikkelen, maar om werkvormen en theorie te verzamelen die docenten kunnen gebruiken bij het ontwikkelen en versterken van intrapreneurship-competenties bij studenten.

Docenten willen doorgaans zelf accenten kunnen aanbrengen binnen hun vakdomein. Op het gebied van ondernemerschap bestaan er binnen Zuyd al vijftien minoren. Het lijkt verstandiger om binnen dit ruime aanbod te werken aan verdieping en kwaliteitsverhoging, dan aan uitbreiding met een nieuwe module.

Resultaten

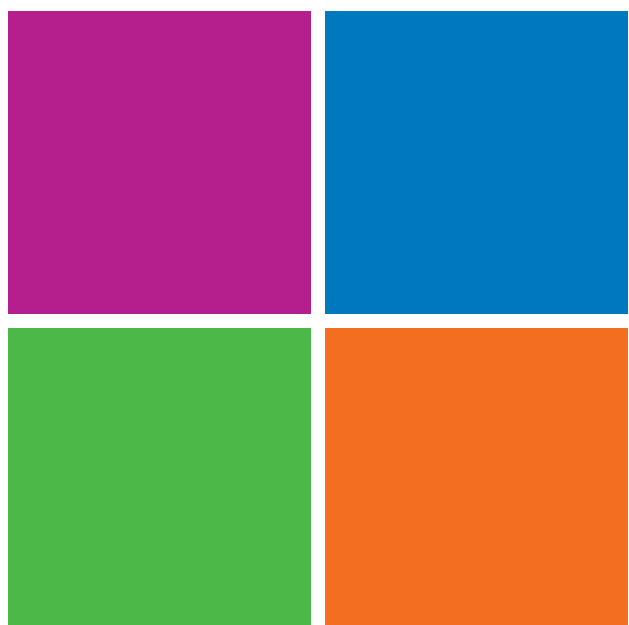
Grip krijgen op het onderwerp van intrapreneurship bleek complexer dan vooraf gedacht. Een uitgangspunt voor de ontwikkeling van bouwstenen is dat het onderwijs plaatsvindt in projecten, waarbij rolmodellen geïdentificeerd en geleerd worden. Stimulerende voorbeelden en een stimulerende leiding door docenten helpen studenten om zich de houding van een intrapreneur eigen te maken. Het verzamelen en ontwikkelen van bouwstenen helpt docenten om zich te ontwikkelen als rolmodel.

Het projectteam wil de resultaten naar buiten brengen tijdens het evenement Kennis in Bedrijf in november 2013 en via een artikel over de verzamelde literatuur en beoogde bouwstenen voor het onderwijs.

Een docent van de opleiding Facility Management schrijft zijn masterthesis over intrapreneurship en hij wordt in zijn project begeleid vanuit het lectoraat Innovatief Ondernemen.

Adviezen voor andere innovatieprojecten

Opleidingen hebben hun curricula vaak verregaand dichtgetimmerd en kunnen en willen nieuwe elementen daardoor er niet gemakkelijk in opnemen. Het identificeren en binden van mensen die een hefboomfunctie kunnen vervullen, is van wezenlijk belang voor het welslagen. Veel innovaties in het onderwijs worden ervaren als lastenverzwaring. Het is een uitdaging dit beeld om te buigen naar verbetering en verrijking. Het is verrassend en bemoedigend te zien hoe de laatste jaren de belangstelling voor ondernemerschap is gegroeid binnen Zuyd. Dit innovatieproject is anders gelopen dan gedacht en gepland. Passend bij het idee van innovatie en onderzoek heeft het lectoraat desondanks al werkend haar weg gevonden in het thema en de toepassing ervan. Het is nu zaak vol te houden en door te gaan op de ingeslagen weg.

Nawoord

In deze uitgave zijn de ervaringen en opbrengsten gerapporteerd van twaalf onderwijsinnovatieprojecten die binnen Zuyd zijn uitgevoerd. Deze innovatieprojecten zijn aangestuurd door de lectoraten van Zuyd. In dit nawoord reflecteren we kort op de opbrengsten en benoemen we enkele 'lessons learned' die helpen het innovatieprogramma Zuyd Innoveert aan te scherpen.

Elk project binnen dit programma had een uniek doel. Enkele projecten werkten aan het ontwikkelen van producten voor het werkveld (zie bijvoorbeeld het project *Ontwikkeling van een database met ICT-hulpmiddelen in de zorg*), in andere projecten ging het om het scheppen van randvoorwaarden voor een betere aansluiting tussen onderzoek en onderwijs (zie bijvoorbeeld het project *Kenniscirculatie van onderzoeksresultaten*). Het merendeel van de projecten stelden echter het ontwikkelen van concrete bijdragen aan het onderwijs centraal, zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van een cursus(onderdeel) (bijvoorbeeld de projecten *Onderzoeksatelier in het kunstonderwijs* en *Ontwikkeling van de module Online hulpverlening*).

Ongeacht de aard van het projectdoel hebben alle projecten een bijdrage geleverd aan het versterken van de inbedding van de lectoraten in de faculteiten. Deze versterking is terug te zien in een betere zichtbaarheid van het lectoraat binnen de faculteit. Ook boden de projecten medewerkers van het lectoraat meer inzicht in wat actuele en toekomstige ontwikkelingen zijn in de faculteit. Dit inzicht is een belangrijke opbrengst, omdat daardoor de voedingsbodem voor toekomstige innovaties verder wordt verrijkt.

De kans dat innovaties structureel in faculteiten worden geïmplementeerd, wordt hoger als er voldoende aandacht wordt besteed aan het creëren van een goede samenwerking tussen de betrokkenen. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar de projecten laten zien dat het van belang is om voldoende in de samenwerking te investeren, zeker in de startfase van het project. Inzicht in elkaars werk en opvattingen is een voorwaarde voor het scheppen van draagvlak en het opbouwen van een vruchtbare samenwerkingsrelatie. Dit geldt voor interfacultaire projecten, maar zeker ook voor kleinschalige projecten binnen de faculteit waarin meerdere opleidingen gezamenlijk werken aan een innovatie of waar medewerkers met verschillende verantwoordelijkheden (bijvoorbeeld docenten en onderzoekers) in een project samenwerken.

In onderwijsinstellingen staat het verzorgen van onderwijs centraal. Dit betekent dat de organisatie is afgestemd om het onderwijs zo optimaal mogelijk vorm te geven. Roosters, procedures en faciliteiten kunnen echter het werken aan innovaties belemmeren. Het meest pregnant kwam dit tot uiting in het project *Multidisciplinair samenwerken bij het oplossen van zorgproblemen*. Ook in andere projecten is gesignaleerd dat innovatie op gespannen voet kan staan met de dagelijkse onderwijspraktijk. Het vroegtijdig opsporen en het bedenken van (tijdelijke) oplossingen voor organisatorische belemmeringen of het project tijdig anders inrichten is van cruciaal belang voor het succes van een innovatieproject. Dit vraagt om inventiviteit en daadkracht van alle betrokkenen, niet alleen van hen binnen het project, maar ook van andere collega's.

Bijzonder interessant in de projecten was de bijdrage van studenten. Bij een aantal projecten werd de student niet alleen beschouwd als de consument van de projectresultaten, maar zijn ze nadrukkelijk ingezet als producent van de innovatie in samenwerkingsverbanden met docenten. De ervaringen in deze projecten met studenten als volwaardige partners in de innovatie zijn positief. Dat is een bemoedigend resultaat, omdat er steeds meer evidentie is voor de effectiviteit van leergemeenschappen (*communities*) die momenteel in een aantal faculteiten vorm krijgen.

Cruciaal bij innovatieprojecten is het vaststellen van een doel, hoe paradoxaal dat ook klinkt. Omdat uit ervaring en onderzoek blijkt dat er tijdens het verwezenlijken van een innovatie veel onvoorziene omstandigheden optreden, is het van belang om hierop te acteren op basis van het gestelde innovatiedoel. Vragen die dan kunnen worden gesteld zijn:

- Hebben we de juiste competenties om het innovatiedoel te bereiken?
- Is het doel te ambitieus?
- Is onze organisatie er wel al klaar voor?
- Hebben we voldoende middelen of hebben we nog iets anders nodig?

De antwoorden op deze vragen zullen dan niet alleen consequenties hebben voor de weg waarlangs de innovatie tot stand gebracht gaat worden (het innovatieproces), maar ook voor het realiseren van het doel van de innovatie (de opbrengsten van de innovatie). Bij sommige innovatieprojecten blijkt retrospectief dat de beoogde doelen wellicht te ambitieus waren, gelet op de randvoorwaarden en de beschikbare tijd en middelen. Vooraf goed analyseren wat wenselijk en haalbaar is in het kader van een innovatieproject, in combinatie met het alert anticiperen op de gebeurtenissen die zich voordoen, is van cruciaal belang voor het welslagen van innovatieprojecten.

Ook als uiteindelijk dan blijkt dat de ambities niet geheel zijn gerealiseerd, bedenk dan dat veel innovatieprojecten het best te typeren zijn als een 'Echternachtse processie': drie stappen vooruit, twee stappen achteruit. Wat uiteindelijk telt is de vooruitgang die wordt geboekt!

We complimenteren de lectoraten met het gegeven dat zij met hun projecten het innovatief vermogen van Zuyd hebben versterkt en willen hen danken voor hun bijdrage aan deze uitgave.

Marcel van der Klink en Dominique Sluijsmans

Zuyd

Postbus 550
6400 AN Heerlen
www.zuyd.nl
info@zuyd.nl

Colofon

Uitgave Programmamanagement Zuyd Innoveert
Tekst Sylvia Schoenmakers
Eindredactie Dienst Marketing en Communicatie
Basisontwerp Zuiderlicht, Maastricht
Vormgeving Lückert Design, Sittard
Drukwerk Schrijen-Lippertz, Voerendaal
Online uitgave www.hbo-kennisbank.nl

Op deze uitgave is de volgende Creative Commons licentie van toepassing:

Naamsvermelding Het kopiëren, distribueren, vertonen en uitvoeren van het werk en afgeleide werken is toegestaan op voorwaarde van het vermelden van de oorspronkelijke auteur.

Niet-commercieel Het kopiëren, distribueren, vertonen en uitvoeren van het werk en afgeleide werken mag voor niet-commerciële doeleinden.

Gelijk delen Het distribueren van afgeleide werken is alleen toegestaan onder een identieke licentie.

<http://creativecommons.nl/uitleg/>

